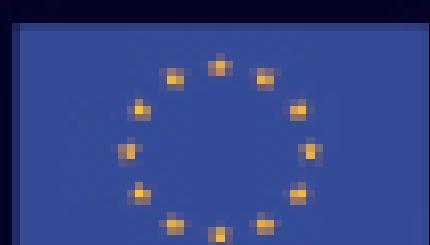

MONITORING IZVJEŠTAJ 3

PRANJE NOVCA

Analiza pravosnažnih sudskih presuda (2013 - 2018)

Ovaj izvještaj izrađen je uz podršku Evropske unije. Svi iznijeti stavovi ne mogu se smatrati stavovima Evropske unije i isključiva su odgovornost autora.

Izdavač:

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

Autor:

Veselin Radulović

Urednik:

Vanja Čalović Marković

Tehnička podrška:

Marijana Subotić

Kontakt:

Dalmatinska 188, Podgorica, Crna Gora
Tel: +382 20 266 326
Fax: +382 20 266 328
E-mail: mans@t-com.me
www.mans.co.me

SADRŽAJ

UVOD	04
SAŽETAK	05
1. ZAKONSKI OKVIR	08
2. ANALIZA STATISTIČKIH PODATAKA	15
3. ANALIZA SUDSKIH PRESUDA	20
3.1. Najvažniji propusti pravosuđa	21
Studija slučaja 1: Crnogorski krak "Balkanskog ratnika"	22
Studija slučaja 2: Kalićevi milioni nepoznatog porijekla (ni)su pranje novca	31
3.2. Kako se dokazuje pranje novca?	38
Studija slučaja 3: Kapaciteti tužilaštva: Umiju kad hoće	39
Studija slučaja 4: Na kome je teret dokazivanja porijekla novca?	48
3.3. Drugi propusti tužilaštva	50
Studija slučaja 5: Prao novac prije nego što ga (ni)je stekao	50
Studija slučaja 6: Zastarjelost zbog greške u optužnici	53

4. UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM

54

Studija slučaja 7:
Upravljanje imovinom Kalića 55

Studija slučaja 8:
Upravljanje imovinom Šarića 57

5. ODGOVORNOST PRAVOSUĐA

58

5.1. Odgovornost tužilaca 59

Studija slučaja 9:
Napredovanje umjesto disciplinskog postupka 60

Studija slučaja 10:
Nema odgovornosti ni za očigledne greške 61

5.2. Odgovornost suda 62

Studija slučaja 11:
Potvrđivanje nezakonitih optužnica 63

6. ŠTA JE SKRIVENO?

65

UVOD

Cilj ovog dokumenta je da pruži jasniju sliku o rezultatima pravosuđa u borbi protiv pranja novca u Crnoj Gori.

Ovaj dokument sadrži analizu zakonskog okvira, statističkih podataka i pravosnažnih sudske presude za krivično djelo pranje novca, donešenih od 2013. do kraja 2018. godine.

Sadrži informacije o disciplinskoj odgovornosti sudija i tužilaca, posebno onih koji su postupali u ovim predmetima, a posebno poglavlje je posvećeno upravljanju imovinom koja je privremeno oduzeta u ovim postupcima.

Na kraju su predočeni problemi sa brisanjem podataka od značaja za analizu iz pravosnažnih sudske presude.

O metodologiji

U okviru projekta finansiranog od strane Evropske komisije MANS je prikupio sve pravosnažne sudske presude za krivična djela korupcije, pranja novca i organizovanog kriminala u kojima je postupalo Specijalno tužilaštvo. Presude smo preuzele sa sajtova crnogorskih sudova, www.sudovi.me, a analizirali smo sva krivična djela koja sudstvo i tužilaštvo klasifikuju u okviru ovih kategorija.

Svaki predmet je unešen u posebno izrađenu bazu podataka koja je dostupna na www.mans.co.me.

Optužbe protiv svakog lica ponaosob su rangirane na osnovu težine izvršenog krivičnog djela i posljedica po javni interes, pa su slučajevi podijeljeni u velike, srednje i male. Tako je, na primjer, šverc veće količine kokaina ili heroina rangiran u veću kategoriju od šverca akcizne robe. U slučaju optužbi za organizovani kriminal, analizirali smo da li je optuženi organizator ili pripadnik kriminalne organizacije, dok smo u slučaju pranja novca analizirali iznose, odnosno vrijednost imovine.

SAŽETAK

Zakonski okvir

Prije dvije godine usvojene su izmjene Krivičnog zakonika kojima je jasno propisano da za postojanje krivičnog djela pranja novca nije neophodno da postoji osuđujuća presuda za predikatno krivično djelo, iz koga je taj novac potekao. Međutim, stari zakonski okvir se i dalje primjenjuje u postupcima koji se vode za krivična djela izvršena prije 2017. godine, osim u slučajevima kada je novi zakon povoljniji za učinioca.

Statistika

U poslednjih šest godina objavljene su pravosnažne presude za sedam predmeta pranja novca, a samo jedna je osuđujuća. Jednom od tri osuđena lica izrečena je kazna iznad zakonskog minimuma.

U dva postupka tužilaštvo je optuženima za pranje novca stavilo na teret i organizovani kriminal. U četiri predmeta tužilaštvo je kao izvor prljavog novca navelo trgovinu narkoticima, u dva privredni kriminal, a u trećem korupciju počinjenu u inostranstvu.

Tužilaštvo je odustalo od krivičnog gonjenja dvije trećine krivičnih djela pranja novca koja je optuženima stavljalo na teret.

Sudska praksa

Zbog grešaka Specijalnog tužilaštva i Višeg suda u Bijelom Polju, optuženi u najvažnijim postupcima za pranje novca su pravosnažno oslobođeni, i nikada im više ne može biti suđeno za ta krivična djela.

Samo u jednom predmetu Specijalno tužilaštvo je potvrdilo da ima kapaciteta da dokaže krivično djelo pranje novca. U svim drugim postupcima je propustilo da obezbijedi dokaze da novac potiče iz krivičnih djela, pa se pitanjem porijekla novca bavilo tek nakon više godina suđenja.

Specijalni tužioci su pravili i druge greške pa su, između ostalog, optuženima stavljali na teret radnje koje nijesu bile propisane kao krivična djela.

Viši sud u Bijelom Polju je potvrđivao nezakonite optužnice, iako je imao obavezu da ih prekontroliše i vrati na dopunu. Takvi postupci su okončani oslobađajućim presudama, koje podrazumijevaju zabranu ponovnog suđenja za ta krivična djela.

Apelacioni, a kasnije i Vrhovni sud, su utvrdili da sudije bjelopoljskog Višeg suda ne znaju koju verziju zakona treba da primijene i kako da ga tumače.

Odgovornost pravosuđa

Ni jedan tužilac i ni jedan sudija nisu odgovarali za propuste u optužnicama koji su doveli do oslobađajućih presuda, niti za neažurnost zbog koje je nastupila zastara krivičnog gonjenja.

Tužioci koji su napravili početničke greške u najvažnijim predmetima nisu odgovarali u disciplinskim postupcima, već su unaprijeđeni.

Upravljanje imovinom

Državni budžet će biti oštećen za nekoliko miliona eura zbog propusta u upravljanju imovinom koja je privremeno oduzeta u toku najvažnijih sudskih postupaka za pranje novca, okončanih oslobođajućim presudama.

Šta je skriveno?

Iako su sva suđenja bila otvorena za javnost, u pravosnažnim presudama su, po pravilu, dati samo inicijali optuženih, svjedoka i vještaka, ali u nekim slučajevima čak i tužioci koji su zastupali optužnice su sakriveni iza inicijala.

U postupcima koji se odnose na pranje novca izbrisani su nazivi firmi i banaka koje su korišćene, pa čak i imena država i sudova gdje su optuženi osuđivani.

U nekim predmetima iz presuda su izbrisani podaci o iznosima novca za koji je tužilaštvo tvrdilo da je opran, od čega zavisi za koji oblik krivičnog djela se optuženi terete.

1.

ZAKONSKI OKVIR

Prije dvije godine usvojene su izmjene Krivičnog zakonika kojima je jasno propisano da za postojanje krivičnog djela pranja novca nije neophodno da postoji osuđujuća presuda za predikatno krivično djelo, iz koga je taj novac potekao.

Međutim, stari zakonski okvir se i dalje primjenjuje u postupcima koji se vode za krivična djela izvršena prije 2017. godine, osim u slučajevima kada je novi zakon povoljniji za učinioca.

Crna Gora je još 2008. godine ratificovala Konvenciju Savjeta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma. [1] U članu 9. stav 5. te Konvencije, eksplicitno je naglašeno da će se svaka država postarati da **preduslov** za osuđujuću presudu za pranje novca **ne bude** osuđujuća presuda za predikatno krivično djelo. **Tek izmjenama iz 2017 godine** [2] crnogorski Krivični zakonik je u potpunosti usklađen sa odredbama te Konvencije.

Krivično djelo pranja novca po prvi put je uvedeno u crnogorski Krivični zakon 2002. godine, od 2003. je propisano članom 268. Krivičnog zakonika i mijenjano tri puta, 2006., 2010. i 2017. godine. Sve te izmjene komplikovale su sudske postupke, jer je bilo neophodno utvrditi koji zakon treba primijeniti u svakom pojedinačnom slučaju.

[1] Konvenciju Savjeta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma Crna Gora je ratificovala Zakonom donešenim 29. jula 2008. godine, "Službeni list CG – Međunarodni ugovori" br. 5/2008 od 07.08.2008. godine

[2] Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika CG, "Službeni list Crne Gore" br.44/2017 od 06.07.2017. godine - stupio na snagu 14.07.2017. godine Članom 24 izmijenjen je član 268 koji propisuje krivično djelo pranje novca

Važeći zakonski okvir

Izmjenama Krivičnog zakonika iz 2017. godine je propisano da za postojanje krivičnog djela pranja novca nije neophodno da postoji pravosnažna osuđujuća presuda za predikatno krivično djelo.

Radnja krivičnog djela pranje novca tim izmjenama je opisana na sledeći način:

"Ko izvrši konverziju ili prenos novca ili druge imovine sa znanjem da su pribavljeni kriminalnom djelatnošću, u namjeri da se prikrije ili lažno prikaže porijeklo novca ili druge imovine, ili ko stekne, drži ili koristi novac ili drugu imovinu sa znanjem u trenutku prijema da potiču od vršenja **kriminalne djelatnosti**, ili ko prikrije ili lažno prikaže činjenice o prirodi, porijeklu, mjestu deponovanja, kretanja, raspolaganja ili vlasništva novca ili druge imovine za koje zna da su pribavljeni **kriminalnom djelatnošću**".

Propisane su sledeće kazne za pranje novca:

- za osnovni oblik tog krivičnog djela - šest mjeseci do pet godina [3],
- vrijednost novca ili imovine prelazi 40.000 eura - od jedne do 10 godina [4],
- izvršeno od više lica udruženih za vršenje takvih djela - od tri do 12 godina [5].

Važeći zakon propisuje iste kazne za pranje novca u slučaju osuđenih koji su počinili i predikatno krivično djelo i onih koji nisu učestvovali u nezakonitom sticanju novca koji su prali. [6] Izmjenama Zakona iz 2017. je precizirano da će se kazniti i onaj ko pomogne izvršiocu da izbjegava odgovornost za učinjeno djelo ili da prikriva porijeklo novca ili imovine.

Takođe je propisano da će se za pranje novca kazniti svako ko je mogao i bio dužan da zna da novac ili imovina predstavljaju prihod pribavljen kriminalnom djelatnošću i to zatvorom do tri godine. [7]

Krivični zakonik propisuje i da će se oduzeti novac i imovina koja je predmet izvršenja krivičnog djela pranja novca [8], a nakon izmjena iz 2017. godine KZ daje i precizniju definiciju imovine. [9]

[3] Stav 1 člana 268

[4] Stav 3 člana 268

[5] Stav 4 člana 268

[6] Stav 2 člana 268

[7] Stav 5 člana 268

[8] Stav 6 člana 268

[9] Stav 7 člana 268

Prethodni zakonski okvir

2002.

Krivično djelo pranje novca je po prvi put uvedeno u crnogorski Krivični zakon 2002. godine. Iz opisa radnje krivičnog djela u ovom zakonu proizilazi da **mora postojati osuđujuća presuda za predikatno krivično djelo:**

“Ko u bankarskom, novčanom ili drugom privrednom poslovanju uloži, preuzme, zamijeni ili na drugi način prikrije pravi izvor novca, odnosno predmeta ili prava stečenih novcem za koji zna da je pribavljen **krivičnim djelom**”. [10]

2003.

Usvajanjem Krivičnog zakonika iz 2003. godine, mijenja se prvi stav tog člana i daje nešto uopšteniji opis radnje pranja novca, ali i dalje proizilazi kao obavezan **uslov da tužilaštvo pravosnažno dokaže predikatno** krivično djelo:

„Ko putem bankarskog, finansijskog ili drugog privrednog poslovanja prikrije način pribavljanja novca ili druge imovine za koje zna da su pribavljeni krivičnim djelom”.

2006.

Narednom izmjenom zakona se precizira vrijednost za koju je propisan teži oblik krivičnog djela na **više od 40 hiljada eura**. Do tada je u stavu 3 bilo propisano da novac ili imovina moraju biti „velike vrijednosti”.

Mijenja se i stav 5 koji je uopšteno propisivao krivičnu odgovornost za onoga ko je djelo učinio iz nehata. Izmjenama iz 2006. se precizira krivična odgovornost onoga ko učini djelo, “a mogao je i bio dužan da zna da novac ili imovina predstavljaju prihod pribavljen kriminalnom djelatnošću”. Tako je precizirano da se **nehat** odnosi samo **na jedno obilježje krivičnog djela** – znanje da su novac ili imovina pribavljeni kriminalnom djelatnošću, jer se samo krivično djelo pranje novca ne može izvršiti sa nehatom.

[10] Član 129a Krivičnog zakona iz 2002. godine.

2010.

Izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine mijenja se radnja izvršenja ovog krivičnog djela [11] i definiše se kroz tri oblika:

- konverziju ili prenos novca ili imovine;
- sticanje, držanje ili korišćenje novca ili imovine; i
- prikrivanje ili lažno prikazivanje činjenica o novcu ili imovini.

Za prvi oblik radnje (konverzija ili prenos) izmjenama iz 2010. godine je propisano da se radi o novcu ili imovini koja je **pribavljena kriminalnom djelatnošću**, dok se za druga dva oblika radnje propisivalo da se radi o novcu ili **imovini koja je pribavljena ili potiče od krivičnog djela..**

U ovim izmjenama Krivičnog zakonika po prvi put se koristi termin "kriminalna djelatnost" kojom treba da je pribavljen novac ili imovina. U tom slučaju, za prvi oblik radnje, nije potrebno da postoji osuđujuća presuda za predikatno krivično djelo.

Za druga dva oblika radnje KZ i dalje navodi da novac ili imovina moraju biti pribavljeni krivičnim djelom, što podrazumijeva postojanje osuđujuće presude, jer se krivično djelo može dokazati samo na taj način.

Ova izmjena je nepovoljnija za optužene koji su izvršili krivično djelo pranje novca konverzijom ili prenosom novca ili imovine koji mogu biti osuđeni i kada ne postoji osuđujuća presuda za predikatno krivično djelo od koga je novac potekao.

[11] Krivični zakonik, Član 268. stav 1.

Izmjenama iz 2010. godine smanjene su maksimalne propisane kazne osuđenima za pranje novca koji su izvršili predikatno krivično djelo, sa osam na pet godina.

Do tih izmjena osuđeni za pranje novca koji su učestvovali u izvršenju krivičnog djela kojim su taj novac stekli su mogli biti kažnjeni od jedne do osam godina zatvora.

Izmjenama iz 2010. godine, za te izvršioce propisana je ista kazna kao za one koji nisu učestvovali u nezakonitom sticanju novca - u trajanju od **šest mjeseci do pet godina zatvora**. [12]

Zakonsko rješenje iz 2010. godine, koje je i sada na snazi, je povoljnije za optužene za pranje novca koji su izvršili predikatno krivično djelo kojim su taj novac stekli.

U priloženoj tabeli je dat pregled niza izmjena zakonskog okvira kojim je kriminalizovano pranje novca.

To krivično djelo je prvi put propisano 2002. godine, izmijenjeno u 2003. godini kada je usvojen Krivični zakonik, a zatim ponovo izmijenjeno 2006., 2010. i konačno 2017. godine.

Promjene zakonskog okvira za krivično djelo pranje novca

Važeći KZ (izmijenjen 2017.)	Izmjena (2010.)	Izmjena (2006.)	Osnovni (2003.)	Prethodni KZ (2002. - član 129a)
(1) Ko izvrši konverziju ili prenos novca ili druge imovine sa znanjem da su pribavljeni kriminalnom djelatnošću, u namjeri da se prikrije ili lažno prikaže porijeklo novca ili druge imovine, ili ko stekne, drži ili koristi novac ili drugu imovinu sa znanjem u trenutku prijema da potiču od vršenja kriminalne djelatnosti, ili ko prikrije ili lažno prikaže činjenice o prirodi, porijeklu, mjestu deponovanja, kretanja, raspolažanja ili vlasništva novca ili druge imovine za koje zna da su pribavljeni kriminalnom djelatnošću, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.	(1) Ko izvrši <u>konverziju ili prenos novca ili druge imovine sa znanjem da su pribavljeni kriminalnom djelatnošću</u> , u namjeri da se prikrije ili lažno prikaže porijeklo novca ili druge imovine, ili ko <u>stekne, drži ili koristi novac ili drugu imovinu sa znanjem u trenutku prijema da potiču od krivičnog djela</u> , ili ko <u>prikrije ili lažno prikaže</u> činjenice o prirodi, porijeklu, mjestu deponovanja, kretanja, raspolažanja ili vlasništva novca ili druge imovine za koje <u>zna da su pribavljeni krivičnim djelom</u> , kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.	Nema izmjena	(1) <u>Ko putem bankarskog, finansijskog ili drugog privrednog poslovanja prikrije način pribavljanja novca ili druge imovine za koje zna da su pribavljeni krivičnim djelom</u> , kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.	(1) Ko u bankarskom, novčanom ili drugom privrednom poslovanju <u>uloži, preuzme, zamijeni ili na drugi način prikrije pravi izvor novca</u> , odnosno predmeta ili prava stečenih novcem za koji <u>zna da je pribavljen krivičnim djelom</u> , kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
Ne treba pravosnažna presuda za predikatno krivično djelo!	Ne treba pravosnažna presuda za predikatno krivično djelo samo za prenos i konverziju novca!			
(2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se izvršilac djela iz stava 1 ovog člana koji je i izvršilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovina iz stava 1 ovog člana ili ko pomogne izvršiocu radi izbjegavanja njegove odgovornosti za učinjeno djelo, ili u istom cilju preduzme radnje radi prikrivanja porijekla novca ili imovine iz stava 1 ovog člana.	(2) <u>Kaznom iz stava 1 ovog člana</u> kazniće se izvršilac djela iz stava 1 ovog člana ako je istovremeno i izvršilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovina iz stava 1 ovog člana.	Nema izmjena	Nema izmjena	(2) Ako je izvršilac djela iz stava 1 ovog člana istovremeno i <u>izvršilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovinska korist</u> iz stava 1 ovog člana, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.
(3) Ako iznos novca ili vrijednost imovine iz st. 1 i 2 ovog člana prelaze četrdeset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.	Nema izmjena	(3) Ako iznos novca ili vrijednost imovine iz st. 1 i 2 ovog člana <u>prelaze četrdeset hiljada eura</u> , učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.	Nema izmjena	(3) Ako je novac ili imovina iz st. 1 i 2 ovog člana <u>velike vrijednosti</u> , učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.

Važeći KZ (izmijenjen 2017.)	Izmjena (2010.)	Izmjena (2006.)	Osnovni (2003.)	Prethodni KZ (2002. - član 129a)
(4) Ako djelo iz st. 1 i 2 ovog člana izvrši više lica koja su se udružila za vršenje takvih djela, kazniće se zatvorom od tri do dvanaest godina .	Nema izmjena	Nema izmjena	Nema izmjena	(4) Ako djela iz st. 1 i 2 ovog člana izvrši više lica koja su se udružila za vršenje takvih djela, kazniće se zatvorom od tri do dvanaest godina .
(5) Ko učini djelo iz st. 1 i 2 ovog člana, a mogao je i bio dužan da zna da novac ili imovina predstavljaju prihod pribavljen kriminalnom djelatnošću, kazniće se zatvorom do tri godine .	Nema izmjena	5) Ko učini djelo iz st. 1 i 2 ovog člana, a mogao je i bio dužan da zna da novac ili imovina predstavljaju prihod pribavljen kriminalnom djelatnošću, kazniće se zatvorom do tri godine .	Nema izmjena	(5) Ako je djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učinjeno iz nehata , učinilac će se kazniti zatvorom do tri godine .
(6) Novac i imovina iz st. 1, 2 i 3 ovog člana oduzeće se.	Nema izmjena	Nema izmjena	Nema izmjena	(6) Novac i imovina iz st. 1, 2 i 3 ovog člana oduzeće se.
(7) Imovina , u smislu ovog člana, podrazumijeva imovinska prava bilo koje vrste , nezavisno od toga da li se odnose na dobra materijalne ili nematerijalne prirode, pokretne ili nepokretne stvari, hartije od vrijednosti i druge isprave kojima se dokazuju imovinska prava.	Nema izmjena	Nema izmjena	Nema izmjena	Nije propisano
Data definicija imovine!				

Tabela 1: Promjene zakonskog okvira za krivično djelo pranje novca (član 268 Krivičnog zakonika (KZ) / član 129a prethodnog KZ-a)

2.

ANALIZA STATISTIČKIH PODATAKA

U poslednjih šest godina objavljene su pravosnažne presude za sedam predmeta pranja novca, a samo jedna je osuđujuća.

Samo jednom od tri osuđena lica izrečena je kazna iznad zakonskog minimuma.

U dva postupka tužilaštvo je optuženima za pranje novca stavilo na teret i organizovani kriminal.

Prema navodima tužilaštva, u četiri predmeta izvor prljavog novca je bila trgovina narkoticima, u dva privredni kriminal, a u trećem korupcija i to stranog državljanina.

Tužilaštvo je odustalo od krivičnog gonjenja dvije trećine krivičnih djela pranja novca koja je optuženima stavljalo na teret.

po predmetima

Za šest godina objavljene su pravosnažne sudske presude za sedam predmeta u kojima su 23 lica optužena za 33 krivična djela pranje novca.

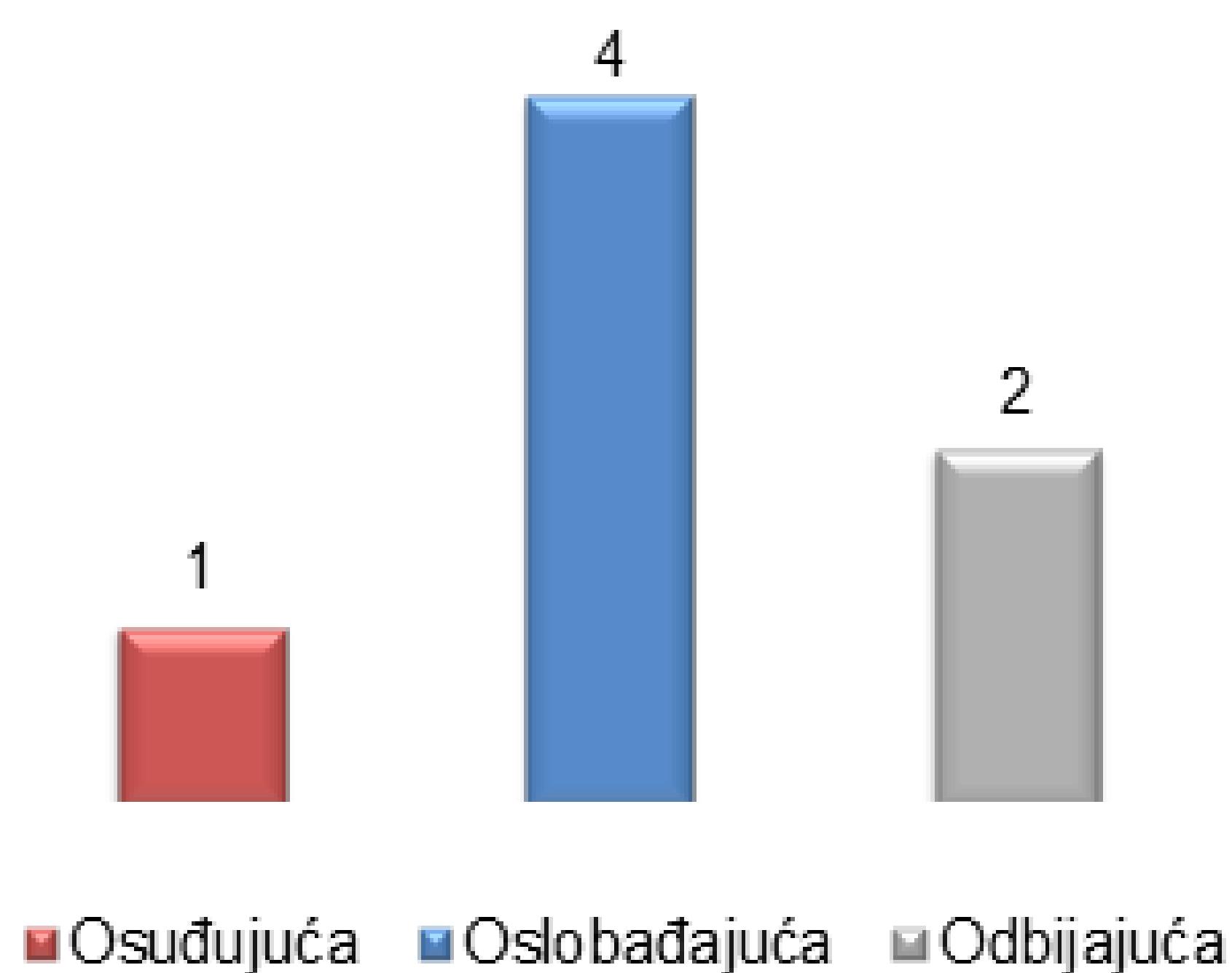
U samo jednom predmetu je donešena osuđujuća presuda, pa su tri lica proglašena krivim za pranje novca.

Oslobađajuće presude su donešene u četiri postupka, za sedam lica.

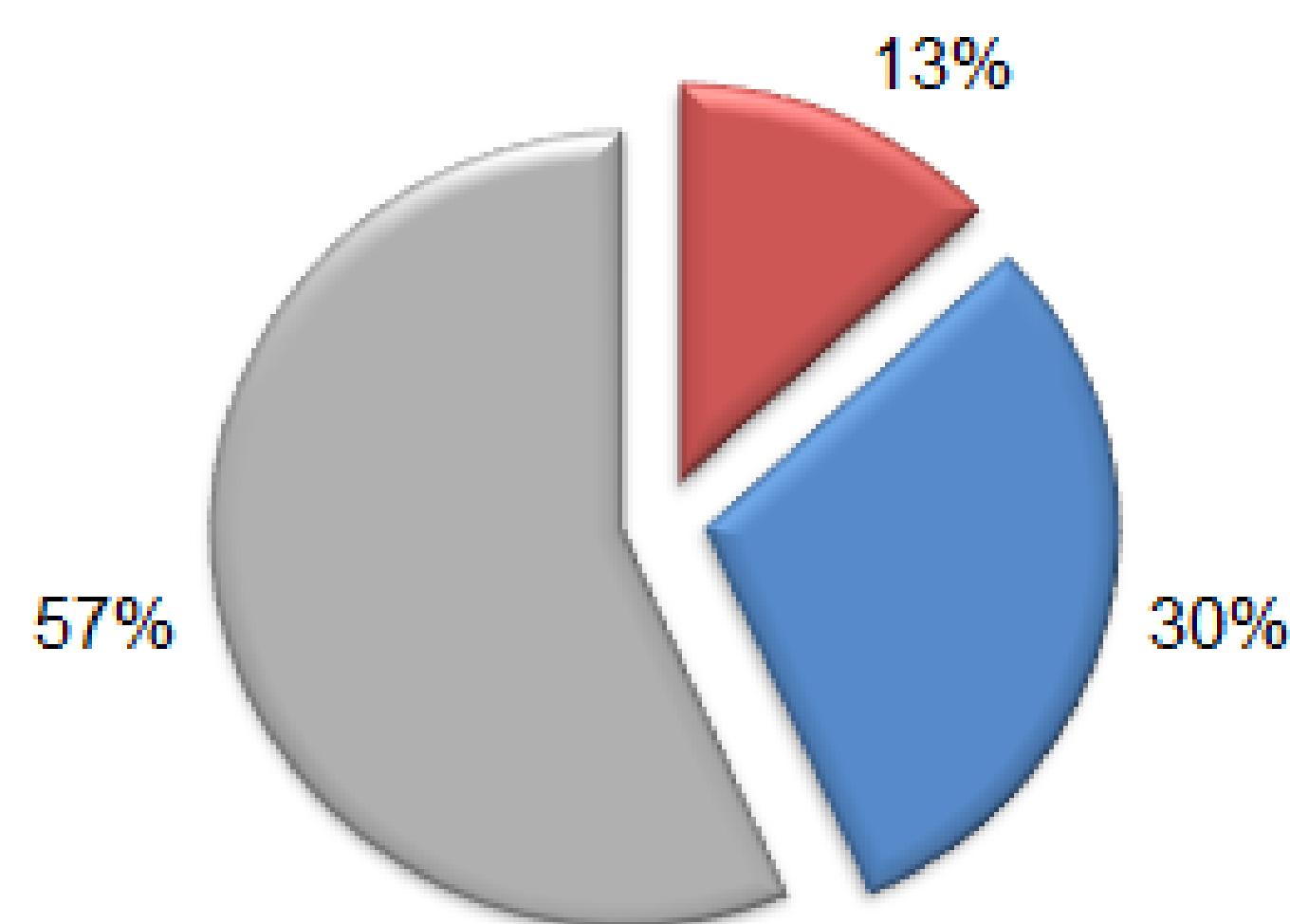
U dva predmeta donešene su odbijajuće presude i to zbog odustanka tužioca od krivičnog gonjenja (12 lica), odnosno zbog zastare (jedno lice).

Tužilaštvo je uspjelo da dokaže samo 9% krivičnih djela pranja novca koje je optuženima stavljalo na teret.

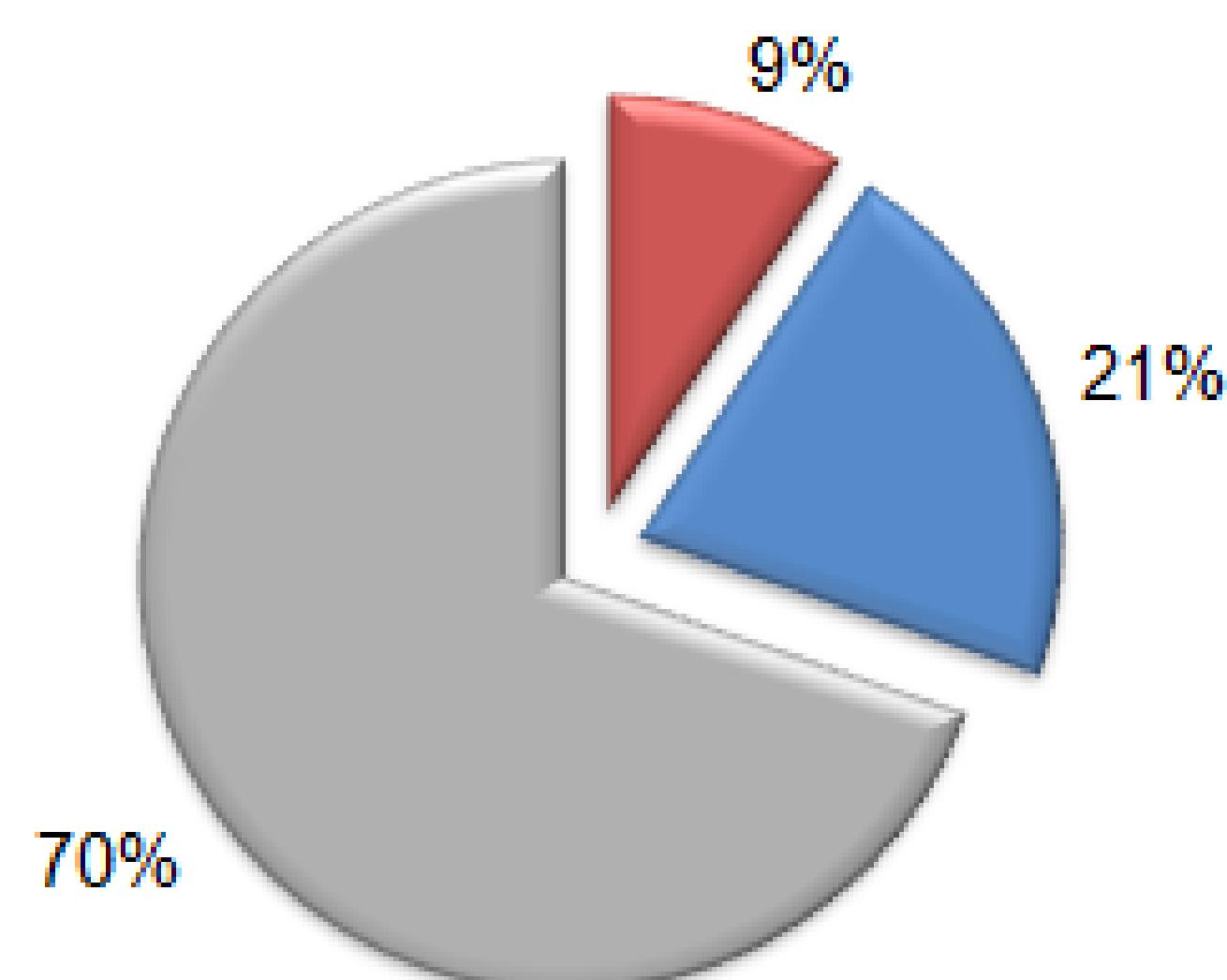
Za čak 70% krivičnih djela donešena je odbijajuća presuda, uglavnom zbog odustanka tužioca.

po licima

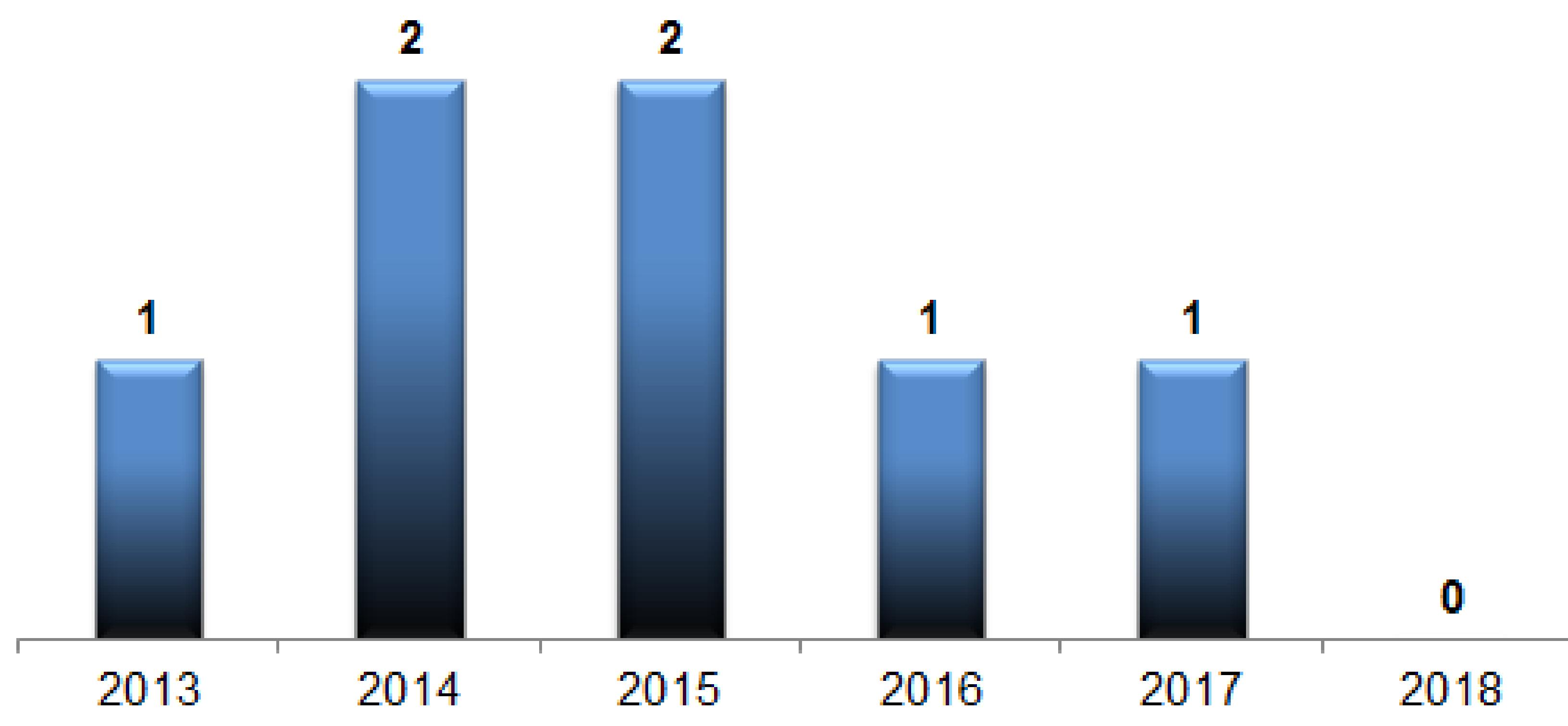
po djelima

Grafički prikaz 1, 2 i 3: Pravosnažne presude za pranje novca 2013. - 2018. godine

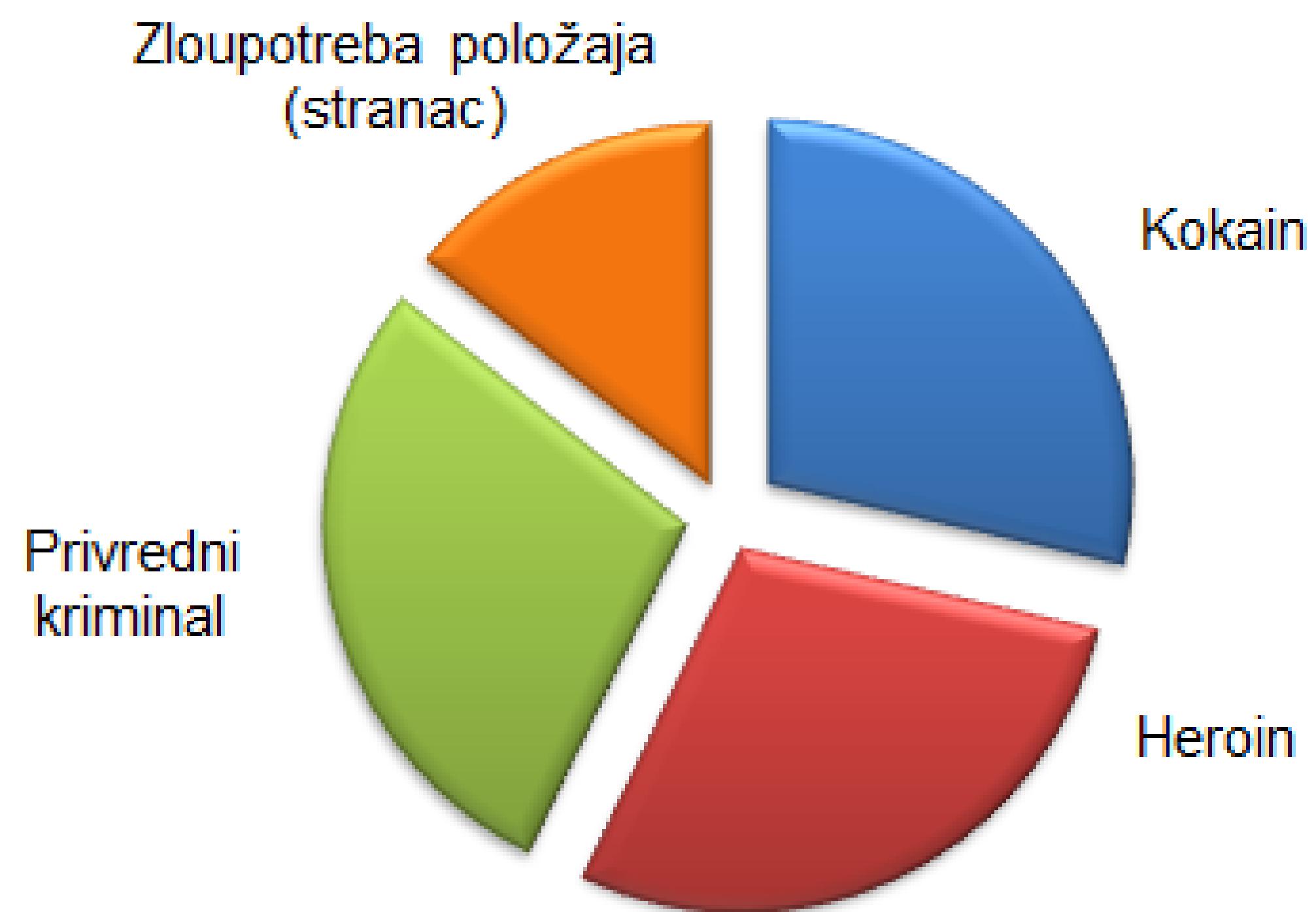
Broj pravosnažnih presuda za pranje novca se smanjuje, pa u prošloj godini nije donijeta ni jedna.

U 2016. i 2017. godini je donijeta samo po jedna presuda.

Grafik 4: Broj pravosnažnih presuda za pranje novca po godinama

Prema navodima tužilaštva iz optužnica, **u četiri predmeta izvor novca je bio šverc narkotika**, u dva kokaina, a u dva heroina. U preostala tri predmeta novac je stečen iz privrednog kriminala i šverca, odnosno od zloupotrebe službenog položaja stranog državljanina.

Grafik 5: Izvori novca navedeni u optužnicama, po predmetima (2013. – 2018. godina)

U samo dva predmeta tužilaštvo je optuženima za pranje novca stavilo na teret i organizovani kriminal. [13]

U tri slučaja tužilaštvo je optužene teretilo za stav 4, odnosno da je pranje novca izvršilo više lica koja su se udružila za vršenje takvih djela. [14] Međutim, u predmetu protiv Kalića, tužilaštvo optužene nije teretilo i za organizovani kriminal, za razliku od druga dva slučaja. [15].

U tri predmeta tužilaštvo je teretilo optužene da su oprali veće iznose novca (stav 3), dok su u samo jednom predmetu otuženog gonili na osnovu stava 2, tvrdeći da je istovremeno izvršio i predikatno krivično djelo.

Kada se sagleda struktura optuženih i težina optužbi, **u poslednjih šest godina donijete su presude za dva velika slučaja, tri srednja i dva predmeta manjeg nivoa.**

Predmet	Broj optuženih za pranje novca	Stav KZ-a	Da li su optuženi za organizovani kriminal	Izvor novca	Nivo	Pravosnažna presuda
Kalić	3	4	Ne	Heroin	Veliki	Oslobađajuća
Šarić	2	4	Da	Kokain	Veliki	Oslobađajuća
Simonović	1	3	Ne	Kokain	Srednji	Oslobađajuća
Trgovina akcijama	12	4	Da	Privredni kriminal	Srednji	Odbijajuća (odustanak)
Šverc goriva	3	3	Ne	Privredni kriminal	Srednji	Osuđujuća
Hot	1	2	Ne	Heroin	Mali	Odbijajuća (zastara)
Strani državljanin	1	3	Ne	Zloupotreba položaja	Mali	Oslobađajuća

Tabela 2: Pregled pravosnažnih presuda za pranje novca (2013. – 2018.)

[13] Krivična djela 401 kriminalno udruživanje ili 401a stvaranje kriminalne organizacije

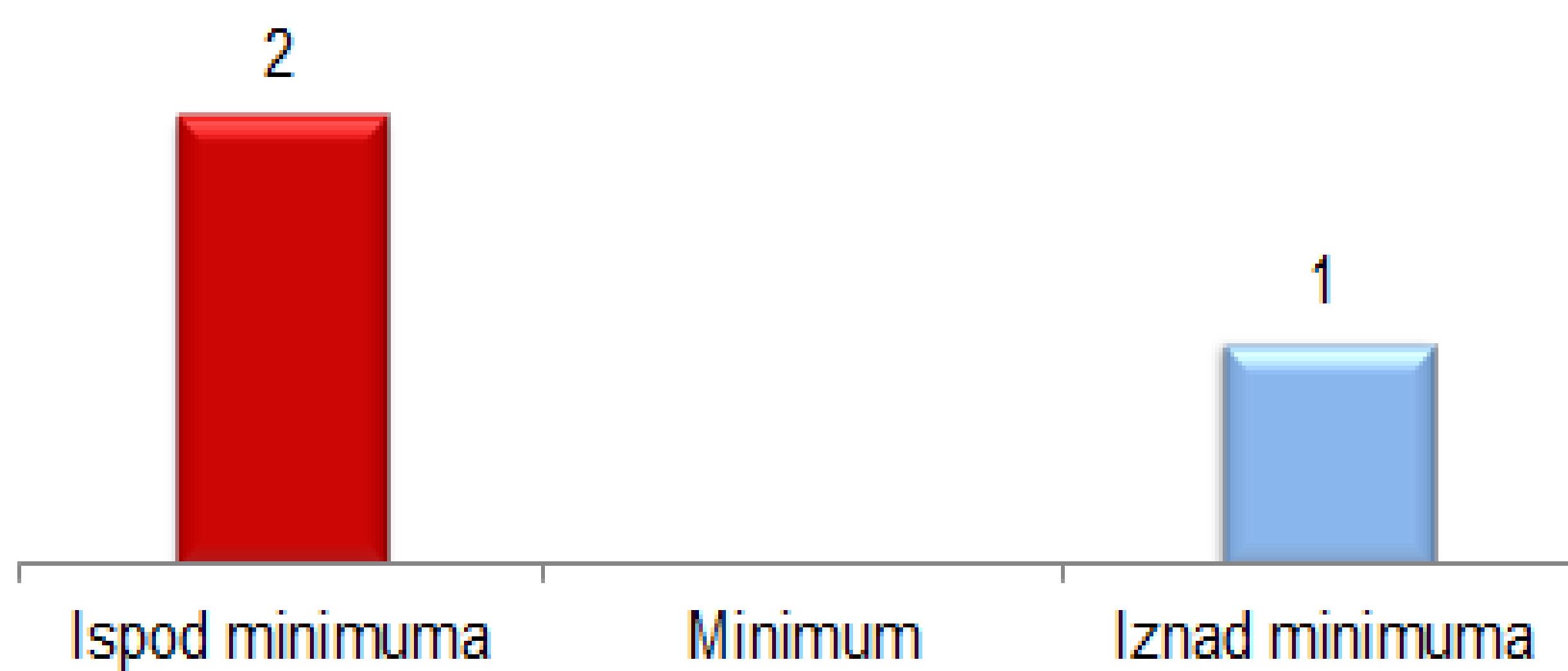
[14] Stav 4 člana 268

[15] Šarića je tužilaštvo teretilo za stvaranje kriminalne organizacije (401a), optužene iz predmeta vezanog za trgovinu akcijama za zločinačko udruživanje (401), a optužene u slučaju Kalića samo za pranje novca.

Od tri izrečene kazne za pranje novca samo jedna je bila iznad zakonom propisanog minimuma.

U samo jednom predmetu je donijeta osuđujuća presuda za tri lica koja su optužena da su prala veće iznose novca (stav 3). Minimalna zakonom zaprijećena kazna za taj oblik krivičnog djela pranje novca je godinu dana zatvora.

Sudovi su jednom osuđenom **pravosnažno** izrekli zatvorsku kaznu od godinu i po dana, a dvoje je osuđeno na šest mjeseci.

Grafik 6: Broj osuđenih za pranje novca po visini izrečene kazne u odnosu na zakonom propisani minimum (2013. - 2018.)

3.

ANALIZA SUDSKIH PRESUDA

Zbog grešaka Specijalnog tužilaštva i Višeg suda u Bijelom Polju, optuženi u najvažnijim postupcima za pranje novca su pravosnažno oslobođeni, i nikada im više ne može biti suđeno za ta krivična djela.

U poslednjih šest godina, **samo u jednom predmetu Specijalno tužilaštvo je potvrdilo da ima kapaciteta da dokaže krivično djelo pranje novca.**

U svim drugim postupcima to **tužilaštvo je propustilo da obezbijedi dokaze da novac potiče iz krivičnih djela**, već se pitanjem pranja novca bavilo tek nakon više godina suđenja.

Specijalni tužioci su napravili i niz drugih grešaka u najvažnijim slučajevima koji su vođeni pred crnogorskim pravosuđem, pa su, između ostaloga, optuženima stavljali na teret **radnje koje nisu bile propisane kao krivična djela**.

Viši sud u Bijelom Polju je potvrđivao takve optužnice, iako je imao obavezu da ih prekontroliše i vrati na dopunu. Tako je sud omogućio nastavak postupaka po nezakonitim optužnicama, zbog čega su donijete pravosnažne oslobođajuće presude, koje podrazumijevaju **zabranu ponovnog suđenja za ta djela**.

Apelacioni, a kasnije i Vrhovni sud, su utvrdili da sudije bjelopoljskog Višeg suda ne znaju **koji zakon treba da primijene i kako da ga tumače**.

3.1. Najvažniji propusti pravosuđa

Optuženi u najvažnijim postupcima za pranje novca su pravosnažno oslobođeni, i nikada im više ne može biti suđeno za ta krivična djela.

Takve presude su donijete zbog propusta Specijalnog tužilaštva i Višeg suda u Bijelom Polju koje je konstatovao Apelacioni, a potvrdio i Vrhovni sud.

Prvi postupak se odnosi na crnogorski krak takozvanog "Balkanskog ratnika" u kome su optuženi Duško Šarić i Jovica Lončar, dok je u drugom slučaju optužen Safet Kalić, njegov brat i supruga.

Optužbe za pranje novca u slučaju Šarića i Lončara su pale jer ni prvostepeni sud ni tužilac nisu utvrđivali njegovo porijeklo.

Oni su pravosnažno oslobođeni i optužbi za organizovani kriminal i šverc kokaina zato što im je Specijalni tužilac stavio na teret radnje koje nijesu krivična djela prema Krivičnom zakoniku.

Viši sud u Bijelom Polju je potvrdio nezakonitu optužnicu tužilaštva, uprkos zakonskoj obavezi da sprovede njenu kontrolu, i donio tri nezakonite presude, pokazavši da nije u stanju da utvrди koji zakon treba da primjeni.

U slučaju Kalića, Specijalno tužilaštvo je podiglo optužnicu za krivično djelo pranja novca bez i jednog dokaza da taj novac potiče iz krivičnog djela.

Sud je potvrdio takvu optužnicu, umjesto da je vrati na dopunu. Tako je Viši sud u Bijelom Polju omogućio nastavak postupka po nezakonitoj optužnici, što je u konačnom dovelo do oslobođajuće presude, ali i zabrane ponovnog suđenja za to djelo.

U postupku je utvrđeno da 3,5 miliona eura nemaju porijekla, ali tužilaštvo nije dalo ni jedan dokaz da taj novac potiče iz krivičnog djela.

Studija slučaja 1: Crnogorski krak “Balkanskog ratnika”

Ova studija se odnosi na jedan od najznačajnih krivičnih postupaka koji je pokrenut u Crnoj Gori.

Prvooptuženi u postupku je Duško Šarić, rođeni brat Darka Šarića koga policije i pravosudni organi više država smatraju glavnim narko bosom i organizatorom šverca kokaina iz Južne Amerike u Evropu u slučaju poznatom kao „Balkanski ratnik”. Dok se Darku Šariću sudi u Srbiji zbog međunarodnog šverca kokaina i pranja novca, njegov brat je pravosnažno oslobođen u Crnoj Gori.

U ovom postupku Dušku Šariću je bilo stavljeni na teret da je kao pripadnik kriminalne organizacije čiji organizator je njegov brat Darko, zajedno sa optuženim Jovicom Lončarom i drugim članovima,[16] krijumčario kokain i oprao više od 21 milion eura stečenih švercom kokaina.

Propusti Specijalnog tužilaštva i Višeg suda u Bijelom Polju su omogućili akterima organizovanog kriminala da budu oslobođeni krivice, a da im više nikada ne može biti suđeno za ta krivična djela.

Postupak je okončan sedam godina nakon podizanja optužnice, a Šarić i Lončar su pravosnažno oslobođeni svih optužbi presudama Vrhovnog [17] i Apelacionog suda. [18] Oslobođeni su optužbi za organizovani kriminal i šverc kokaina zato što su i im Specijalni tužilac i Viši sud u Bijelom Polju stavili na teret radnje koje nijesu krivična djela prema Krivičnom zakoniku, a optužbe za pranje novca su pale jer ni sud ni tužilac u toku postupka nisu utvrđivali njegovo porijeklo.

Viši sud u Bijelom Polju je potvrdio očigledno nezakonitu optužnicu, uprkos zakonskoj obavezi da sproveđe njenu kontrolu i donio tri nezakonite presude, pokazavši da nije u stanju da utvrdi koji zakon treba da primijeni.

Obzirom da bi specijalni tužioci i sudije Višeg suda morali biti među najstručnijim kadrovima u pravosuđu, gotovo da je isključena mogućnost da na tom nivou postoji takav stepen neznanja i nestručnosti. Zbog toga propusti u ovom predmetu navode na ozbiljne sumnje u zloupotrebu službenog položaja od strane specijalnog tužilaštva i suda.

Postupak protiv Duška Šarića i Jovice Lončara je pokrenut 2011. godine. Optužnicom Specijalnog državnog tužioca [19] Šariću je stavljeni na teret izvršenje tri krivična djela:

- A. stvaranje kriminalne organizacije,
- B. neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga (preko 260 kg kokaina), i
- C. pranje novca u iznosu od 21.353.879,22 eura stečenog prodajom kokaina, (produženo krivično djelo, izvršeno zajedno sa drugim optuženim Jovicom Lončarem).

[16] Soković Goran, Vujanović Željko, Pandrc Marko, Nedić Boško, Novaković Nenad, Vuković Draško, Tošić Darko, Vorotović Marko, Pavlović Nikola, Labudović Dragan, Rakić Dejan, Pandrc Miloš, Cajić Miloš, Adamović Radan, Krpović Miloš, Joksović Nebojša, Tunjić Borislav, Knežević Mirko, Nikolić Miloš, Bajić Vitomir, Bulajić Marko, Crljen Srećko, Crljen Vladimir, Dimitrijević Nenad, Dimitrijević Nikola, Đorđević Zlatko, Gaćeša Dragan, Kapetanović Božidar, Klisura Srpk, Milovac Milan, Sibinski Živko, Dudić Dragan

[17] Kž.I br.2/18 od 06.03.2018. godine

[18] Kžs.br.83/12 od 08.03.2013. godine i Kž.br.66/15 od 27.09.2017. godine

[19] Kt-S.br.7/10-2 od 14.05.2011. godine

Specijalni tužilac, Đurđina Ivanović, je sačinila optužnicu na način koji je u krajnjem morao ishodovati oslobađanje optuženih. Tužilac je optuženima stavio na teret djelo koje u vrijeme izvršenja nije bilo propisano kao krivično djelo, odnosno radnja koja ne odgovara opisu bilo kog krivičnog djela.

Takvu optužnicu potvrdilo je vijeće suda u Bijelom Polju, na čelu sa Šefkijom Đešević, predsjednikom, Vukomirom Boškovićem i Jokanom Varagićem, članovima Vijeća. Zahvaljujući njihovoj odluci da potvrde nezakonitu optužnicu, optuženima više nikada neće moći biti suđeno za ova krivična djela.

U nastavku je dat pregled sudskih presuda za svako od tri krivična djela za koja je Šarić optužen.

A. Organizovani kriminal

Optužba za krivično djelo koje nije propisano zakonom

Organizovani kriminal prvo je definisan u procesnom zakonu (ZKP-u) odredbama koje su se primjenjivale na svako djelo izvršeno na organizovan način,[20] dok je kao posebno krivično djelo, stvaranje kriminalne organizacije, propisan izmjenama KZ-a iz 2010. godine. [21]

Pošto krivični zakon ne može biti retroaktivno primjenjen osim kada je povoljniji za učionioca, državni tužilac ne može optuženima staviti na teret izvršenje krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije za djela koja su izvršena prije izmjena KZ-a iz 2010. godine. U tim slučajevima tužilac je obavezan da se u optužnicama poziva na odredbu ZKP-a, sa obrazloženjem da je neko krivično djelo izvršeno na organizovan način.

Međutim, specijalni tužilac je u ovom predmetu [22] optuženom Šariću stavio na teret krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije za radnje koje su izvršene od 2007. do 2009. godine, odnosno prije stupanja na snagu izmjena KZ-a kojima se to krivično djelo propisuje.

Takvo postupanje specijalnog tužioca je moralno ishodovati neuspjehom optužnice.

[20] Član 22. tačka 8. Zakonika o krivičnom postupku

[21] Član 401a Krivičnog zakonika

[22] Presuda broj Ks.br. 3/11 od 03.05.2012. godine, Optužnica broj Kt-S.br.7/10-2 podignuta 14. maja 2011. godine, koju je zastupala Specijalni tužilac Đurđina Ivanović

Viši sud potvrdio optužnicu za nepostojeće krivično djelo

Nakon podizanja optužnice, ista se dostavlja суду radi kontrole i potvrđivanja, а суд zakazuje ročište radi ispitivanja i ocjene zakonitosti i opravdanosti optužnice. [23] Kada u postupku kontrole optužnice utvrdi da djelo koje je predmet optužbe nije krivično djelo, суд mora obustaviti krivični postupak. [24]

Međutim, Viši sud u Bijelom Polju nije obustavio postupak već je potvrdio optužnicu, uprkos činjenici da je specijalni tužilac optuženom stavio na teret djelo koje nije bilo krivično djelo u vrijeme izvršenja.

Tako je суд omogućio nastavak postupka po nezakonitoj optužnici, što je ishodovalo oslobođajuću presudu, ali i zabranu ponovnog suđenja za ovo djelo. Naime, **da je Viši sud u Bijelom Polju postupio u skladu sa zakonom i da je obustavio krivični postupak, optuženom bi moglo biti suđeno za ovo krivično djelo u novom postupku**, jer se zabrana ponovnog suđenja ne odnosi na postupke koji su pravnosnažno obustavljeni. [25]

U prvoj presudi u ovom predmetu,[26] Viši sud u Bijelom Polju **oslobodio** je optuženog Šarića krivice sa zaključkom da **nema dokaza** da je optuženi izvršio krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije.

Oslobađajuća presuda Apelacionog suda

Skoro dvije godine nakon podizanja i potvrđivanja nezakonite optužnice, **Apelacioni sud Crne Gore** [27] je optuženog Šarića **oslobodio** za ovo krivično djelo, ali po drugom osnovu – zato što **u vrijeme izvršenja djelo koje mu je stavljen na teret nije bilo propisano u zakonu**.

Apelacioni sud Crne Gore upravo se pozvao na princip zakonitosti, ukazujući da je krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije inkriminisano kao krivično djelo izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine, dok se optužbom vrijeme izvršenja djela opredjeljuje u periodu oktobar 2007. godine do maja 2009. godine.

Apelacioni sud je zaključio da kod takve optužnice ovo krivično djelo nije moglo biti predmet dokazivanja i da se optuženi oslobađa jer djelo koje mu se stavlja na teret nije bilo krivično djelo po zakonu koji je važio u vrijeme izvršenja.

Tako je Šarić oslobođen krivice za organizovani kriminal po zakonskom osnovu koji je za optuženog najpovoljniji i koji propisuje da djelo koja mu se stavlja na teret nije krivično djelo. [28]

[23] Član 293. Zakonika o krivičnom postupku

[24] Član 294. stav 1. tačka 1. Zakonika o krivičnom postupku

[25] Odredbom člana 6. Zakonika o krivičnom postupku propisana je zabrana ponovnog suđenja (Ne bis in idem) svakome ko je pravnosnažnom odlukom oslobođen optužbe, dok član 36. Ustava Crne Gore propisuje da se nikome ne može ponovo suditi, niti može biti ponovo osuđen za isto kažnjivo djelo.

[26] Ks.br. 3/11 od 03.05.2012. godine

[27] Zoran Smolović, predsjednik vijeća, Ratko Ćupić i Dragiša Rakočević članovi Vijeća

[28] Presuda Kzs.br.83/12 od 08.02.2013. godine

B. Krijumčarenje kokaina

Optužba za radnju koja ne odgovara opisu krivičnog djela

Šariću je optužnicom stavljen na teret i krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, odnosno više od 260 kilograma kokaina.

Međutim, u odnosu na ovo krivično djelo u optužnici je navedena radnja koja ne odgovara opisu radnje tog krivičnog djela u Krivičnom zakoniku.

KZ-om je radnja izvršenja krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga propisana alternativno kao:

- 1) neovlašćena proizvodnja, prerada i prodaja;
- 2) kupovanje, držanje ili prenošenje radi prodaje;
- 3) posredovanje u prodaji ili kupovini i
- 4) svaki drugi način neovlašćenog stavljanja u promet opojnih droga. [29]

Međutim, specijalni tužilac nije stavio na teret optuženom Šariću ni jednu od propisanih radnji ovog krivičnog djela. Šarić se nije teretio ni za neovlašćenu proizvodnju, preradu i prodaju, ni za kupovinu, držanje ili prenošenje radi prodaje, ni za posredovanje u prodaji ili kupovini, niti za bio koji drugi način stavljanja u promet opojne droge, a kako je to definisano u radnji ovog krivičnog djela u Krivičnom zakoniku.

Umjesto toga, Apelacioni sud je utvrdio da su specijalni tužilac u optužnici i Viši sud u Bijelom Polju u prvostepenoj presudi Šariću stavili na teret radnje koje nijesu krivično djelo. U presudi Apelacionog suda [30] navodi se da:

*“...Iz navedenog činjeničnog opisa proizilazi da su radnje koje je preuzeo optuženi Duško Šarić u vezi prometa 27 kg i 20.658 gr kokaina, bile te što je u vrijeme dok se promet kokaina obavljao **boravio u Livinju** i to što je dva dana prije otkrivanja izvršilaca koji su vršili promet opojne droge, **napustio Milano i došao u Beograd**”.*

U istoj presudi Apelacioni sud navodi i da:

*“...Što se tiče činjeničnog opisa koji se odnosi na **davanje naloga** telefonskim komunikacijama, ovaj dio se odnosio **na radnje preuzete nakon izvršenja krivičnog djela** koje su izvršili pripadnici grupe u Livinju...”*

Dakle, tužilac je teretio optuženog Šarića da je u vrijeme prometa kokaina boravio na određenim lokacijama i da je davao određene naloge drugim pripadnicima kriminalne organizacije putem telefona, ali za radnje preuzete nakon izvršenja krivičnog djela u vezi prometa kokaina. Kako se radi o radnjama koje se ne mogu podvesti ni pod jednu radnju koju Krivični zakonik propisuje kao krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, to je Šarić morao biti oslobođen ovakve optužbe.

[29] Član 300, stav 1 Krivičnog zakonika Crne Gore

[30] Kzs.br.83/12 od 08.02.2013. godine

Viši sud potvrdio optužnicu za radnju koja nije krivično djelo

Zakonik o krivičnom postupku propisuje da optužnica mora, između ostalog da sadrži, opis djela iz kojeg proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela. [31] Dakle, djelo koje se optužnicom stavlja na teret mora odgovarati zakonskom opisu radnje krivičnog djela.

U slučaju da optužnica ima greške ili nedostatke koji se odnose na opis djela koje se stavlja na teret optuženom, sud je dužan da vrati optužnicu tužiocu da nedostatke otkloni i da u roku od tri dana podnese ispravljenu optužnicu. [32]

Ipak, Viši sud u Bijelom Polju nije postupio u skladu sa zakonom, već je i u ovom dijelu potvrdio optužnicu sa očiglednim nedostacima i omogućio je nastavak postupka koji je takođe ishodovao oslobađajućom presudom i zabranom ponovnog suđenja za šverc kokaina.

Oslobađajuća presuda Višeg suda

U prvoj presudi u ovom predmetu,[33] Viši sud u Bijelom Polju oslobodio je optuženog Šarića krivice i za ovo krivično djelo sa zaključkom da nema dokaza da je optuženi izvršio krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

Tako su specijalni tužilac u optužnici i Viši sud u Bijelom Polju u prvostepenoj presudi, [34] radnju krivičnog djela koju je izvršio optuženi Šarić opisali kao boravak optuženog u određenom mjestu u vrijeme prometa kokaina i narušavanje jednog mesta i prelazak u drugo prije otkrivanja izvršilaca koji su vršili promet droge, kao i davanje određenih naloga drugim pripadnicima kriminalne organizacije putem telefona, ali za radnje preduzete nakon izvršenja krivičnog djela u vezi prometa kokaina.

Oslobađajuća presuda Apelacionog suda

Kao i u slučaju optužbe za organizovani kriminal, Apelacioni sud Crne Gore je istom presudom [35] preinačio prvostepenu presudu i optuženog Šarića oslobodio optužbe i za krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, takođe po osnovu koji je za optuženog najpovoljniji, odnosno sa zaključkom da djelo za koje je optužen po zakonu nije krivično djelo jer ne sadrži bitne elemente bića tog krivičnog djela iz Krivičnog zakonika.

Boravak u određenom mjestu, napuštanje jednog mesta i prelazak u drugo i davanje naloga za radnje nakon prometa droge ne predstavljaju ni jednu od radnji kojima se po Krivičnom zakoniku vrši krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

[31] Član 292. stav 1. tačka 2.

[32] Član 293. stav 6. Zakonika o krivičnom postupku

[33] Ks.br. 3/11 od 03.05.2012. godine

[34] Ks.br.3/11 od 03.05.2012. godine

[35] Kzs.br.83/12 od 08.02.2013. godine

C. Pranje novca

U slučaju optužbi za ovo krivično djelo vođena su tri postupka pred Višim sudom u Bijelom Polju, jer je Apelacioni ukidao njegove presude. Konačno, nakon treće presude Višeg suda, Apelacioni je održao pretres i donio presudu koju je potvrdio i Vrhovni sud.

Prvi postupak: Koji zakon sud primjenjuje?

Optužnicom specijalnog tužioca Šariću i Lončaru je stavljeno na teret da su se u periodu od 24. decembra 2007. godine do kraja 2010. godine udružili da putem bankarskog i finansijskog poslovanja prikriju način pribavljanja novca za koji su znali da je pribavljen krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

U periodu koji je tužilaštvo označilo kao vrijeme izvršenje krivičnog djela pranje novca Krivični zakonik je mijenjan dva puta i to 2008. i 2010. godine, a izmjenom iz 2010. promijenjen je upravo opis radnje izvršenja ovog krivičnog djela. [36]

Prvom presudom [37] u ovom postupku Viši sud u Bijelom Polju osudio je optuženog Šarića na **osam godina zatvora**, a optuženog Lončara na **šest godina zatvora** zbog krivičnog djela pranje novca.

Sud je u presudi opredijelio vrijeme izvršenja krivičnog djela u periodu od 24. jula 2007. godine do kraja 2010. godine, iako je u optužnici ovo vrijeme opredijeljeno drugačije, od 24.12.2007. godine do kraja 2010. godine. Međutim, sud nije konkretizovao ni jednu radnju optuženih u 2010. godini, već je naveo da je poslednja radnja izvršena 30. decembra 2009. godine.

U presudi Višeg suda u Bijelom Polju nije navedeno koji zakon je sud primijenio, pa je ova presuda ukinuta kao nerazumljiva presudom Apelacionog suda Crne Gore i postupak je vraćen na ponovno suđenje. [38]

Naime, Viši sud u Bijelom Polju nije jasno naveo vrijeme izvršenja djela, odnosno ostalo je nejasno da li je djelo izvršeno krajem 2009. godine ili krajem 2010. godine. Od ove činjenice zavisi koji zakon treba primijeniti jer je izmjenama Krivičnog zakonika iz 2010. godine izmijenjen opis krivičnog djela pranje novca.

[36] Do ovih izmjena radnju izvršenja ovo krivičnog djela činio je onaj ko putem bankarskog, finansijskog ili drugog privrednog poslovanja prikrije način pribavljanja novca ili druge imovine za koje zna da su pribavljeni krivičnim djelom.

Radnju izvršenja Krivični zakonik od 2010. godine definiše kroz tri oblika:

- konverziju ili prenos imovine;
- sticanje, držanje ili korišćenje imovine i
- prikrivanje ili lažno prikazivanje činjenica o imovini

[37] Ks.br. 3/11 od 03.05.2012. godine

[38] Kzs.br.83/12 od 08.02.2013. godine

Drugi postupak: Pogrešan zakon, nema predikatnog krivičnog djela

U ponovljenom postupku tužilac nakon završenog dokaznog postupka mijenja činjenični opis u pogledu vremena izvršenja krivičnog djela pranje novca tako što u optužnici označava kraći vremenski period, od 24. decembra 2007. do kraja 2009. godine.

Novom presudom Višeg suda u Bijelom Polju [39] optuženi Šarić i Lončar ponovo su oglašeni krivim i sud ih je osudio na kazne zatvora u trajanju od po **pet godina i šest mjeseci**.

Ipak, sud i u ovoj presudi ponovo čini greške koje presudu čine nerazumljivom i nezakonitom. Zbog toga je **Apelacioni sud Crne Gore po drugi put ukinuo i predmet ponovo vratio na suđenje prvostepenom суду.** [40]

Viši sud u Bijelom Polju je u presudi radnju krivičnog djela kvalifikovao pozivajući se na izmjene Krivičnog zakonika iz 2008. godine. Međutim, te izmjene nijesu se odnosile na krivično djelo pranje novca, pa je Apelacioni sud ukazao da je morao biti primijenjen Krivični zakonik iz 2006. godine jer je taj zakonik važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, a ni jedna izmjena zakona nakon izvršenja djela nije povoljnija za optužene da bi se primijenila.

Prema presudi Apelacionog suda, Viši sud u Bijelom Polju u izreci presude izostavlja dio iz optužnice gdje je opisana radnja predikatnog krivičnog djela kojim je pribavljen novac.

U optužnici je navedeno da se radi o novcu pribavljenom krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 300. Krivičnog zakonika izvršenog na organizovan način sa organizatorom Darkom Šarićem, bratom optuženog Duškom Šariću i drugim pripadnicima kriminalne organizacije, zbog čega se protiv ovih lica u Republici Srbiji i Republici Italiji vode krivični postupci. U nastavku je bilo navedeno na koji način su Duško Šarić i Jovica Lončar novac stečen ovim krivičnim djelom uvodili u legalne novčane tokove.

Međutim, u svojoj presudi Viši sud u Bijelom Polju samo uopšteno navodi da je novac pribavljen krivičnim djelom, bez navođenja radnje kojom je taj novac pribavljen i bez navođenja ko je tu radnju preuzeo. Prema mišljenju Apelacionog suda, to je presudu kojom su optuženi osuđeni učinilo potpuno nerazumljivom.

Dodatno, Viši sud u Bijelom Polju navodi da je imao u vidu činjenicu da je optuženi Šarić prethodno oslobođen za krivična djela stvaranje kriminalne organizacije i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga. Činjenica da je Šarić oslobođen optužbe za ova krivična djela ne može se dovesti u vezu sa krivičnim djelom pranje novca, što je jasno ukazao Apealacioni sud u svojoj odluci.

Takođe, Apelacioni sud je ukazao na ozbiljne protivrječnosti prvostepene presude.

Naime, Viši sud u Bijelom Polju je porijeklo novca istovremeno vezao za postupanje Duška Šarića i njegovu kriminalnu organizaciju i krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, a zatim protivrječno naveo da taj novac nije stečen tim krivičnim djelom.

Tako je ostalo potpuno nejasno šta je Viši sud u Bijelom Polju prihvatio od optužnice i šta je utvrdio u odnosu na činjenicu kojom kriminalnom radnjom je stečen novac za koji se navodi da su optuženi prikrivali način njegovog pribavljanja.

[39] K.br.23/13-11 od 30.12.2013. godine

[40] Kž.br.61/14 od 12.06.2014. godine

Treći postupak: Porijeklo novca nije utvrđivano?

Trećom presudom Višeg suda u Bijelom Polju [41] optuženi Šarić i Lončar ponovo su oglašeni krivim i osuđeni su na kazne zatvora u trajanju od po **pet godina i šest mjeseci**.

Viši sud u ovoj presudi vraća u činjenični opis radnju predikatnog krivičnog djela navodeći da su optuženi znali da je novac pribavljen krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 300 Krivičnog zakonika i za koje se u drugim državama vode postupci protiv Darka Šarića i drugih lica.

Protiv presude Višeg suda, Apelacionom суду Crne Gore žalbe su izjavili i tužilac i branioci optuženih.

Apelacioni sud Crne Gore odbio je žalbu tužioca, dok je usvojio žalbe branilaca optuženih i preinačio prvostepenu presudu na način što je optužene **oslobodio optužbe za krivično djelo pranje novca jer nije dokazano da su to djelo učinili**. [42]

Kako je Apelacioni sud Crne Gore treći put rješavao po žalbama u istom predmetu, to je ovaj sud donio odluku [43] nakon što je ponovo održao pretres. [44]

U svojoj presudi Apelacioni sud konstatiše da:

“niti tužilac, niti prvostepeni sud nijesu smatrali za potrebnim da se utvrdi da li novčana sredstva koja su u krajnjem uplaćena na račun MAT COMPANY DOO Pljevlja potiču iz zakonitih izvora, kako je to tvrdila odbrana, ili pak iz izvora koji su navedeni u optužnici”.

U istoj presudi Apelacioni sud navodi da je nesporno da vještaku nije bila data naredba, niti mu je naloženo da istražuje odakle potiču sredstva na nerezidentnim računima firmi čiju je dokumentaciju vještačio.

Dakle, više od šest godina nakon podizanja optužnice u ovom predmetu, prvi put se pred Apelacionim sudom utvrđivalo porijeklo novca za koje je tužilaštvo tvrdilo da potiče iz krijumčarenja kokaina.

Odnosno, odlučne činjenice za dokazivanje krivičnog djela pranja novca koje se odnose na porijeklo i osnov novca i provjeru dokumentacije poslovnih banaka i drugih pravnih lica, umjesto tužioca već u fazi istrage, utvrđivao je vještak u trećem postupku po žalbama pred drugostepenim - Apelacionim sudom.

Apelacioni sud je dao nalog vještaku finansijske struke da izvrši uvid u dokumentaciju poslovnih banaka [45] i drugih pravnih lica i da utvrdi po kom osnovu su uplaćivana sredstva na račun firmi optuženih. Vještak je u nalazu naveo osnove i izvore sredstava koja su uplaćena na račun firmi optuženih.

[41] K.br.39/14-11 od 27.02.2015. godine

[42] Presuda Apelacionog suda Crne Gore Kž.br.66/15 od 27.09.2017. godine

[43] Shodno odredbi člana 407. stav 5. Zakonika o krivičnom postupku, koja se primjenjivala u vrijeme donošenja odluke Apelacionog suda Crne Gore, kada je prvostepena odluka dva puta ukidana, drugostepeni sud će u sjednici vijeća ili nakon održanog pretresa sam donijeti presudu

[44] Članom 395, stav 1. Zakonika o krivičnom postupku propisano je, između ostalog, da će se pretres pred drugostepenim sudom održati ako je potrebno da se, zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, izvedu novi dokazi ili ponove ranije izvedeni dokazi

[45] Hypo Alpe Adria banke AD Podgorica i Prve banke Crne Gore AD Podgorica

Međutim, tužilaštvo nije dalo ni jedan dokaz da je taj iznos, ili dio tog iznosa, pribavljen krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, izvršenog na organizovan način sa organizatorom Darkom Šarićem, bratom optuženog Duška Šarića i drugim pripadnicima kriminalne organizacije.

Zato je Apelacioni sud zaključio da navodi optužnice ukazuju samo na sumnju, odnosno predstavljaju samo indicije da je novac pribavljen krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 300. Krivičnog zakonika i za koje se u drugim državama vode postupci protiv Darka Šarića i drugih lica.

Vrhovni sud: Postoji samo sumnja...

Sedam godina od podizanja optužnice, ovaj postupak je pravnosnažno okončan presudom Vrhovnog suda Crne Gore [46] koji je odbio žalbu tužioca i potvrdio presudu Apelacionog suda Crne Gore kojom su optuženi oslobođeni krivice za krivično djelo pranje novca.

I Vrhovni sud potvrdio je stav da postoji samo sumnja da novac potiče od krivičnog djela i da ovu činjenicu tužilaštvo nije dokazalo.

Sakrivanje podataka

Na osnovu Pravilnika koji je donijela predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore [47] iz pravnosnažne presude Apelacionog suda koja je objavljena, uklonjeni su podaci o

- iznosima novca čije je porijeklo utvrđivao vještak,
- nazivi firmi i nazivi banaka,
- imena optuženih, tužioca, vještaka, branilaca i svih drugih lica.

To onemogućava analizu presude i uvid javnosti u način postupanja i zaključivanja suda. Radi se o pravnosnažnoj presudi pa je posebno zabrinjavajuće da se ključne činjenice na osnovu kojih je sud odlučio da nema krivice optuženih skrivaju od javnosti.

[46] Kž.I.br.2/18 od 06.03.2018. godine

[47] Detaljnije u MANS-ovom Monitoring izvještaju broj 2 - Pravosuđe i borba protiv korupcije, april 2019

Studija slučaja 2: Kalićevi milioni nepoznatog porijekla (ni)su pranje novca

Ova studija se odnosi na postupak protiv Safeta Kalića koji se u policijskim dokumentima pominja kao jedan od ključnih trgovaca heroinom na ruti koja prolazi kroz Crnu Goru.

Ko je Safet Kalić?

Safeta Kalića je kao narko dileru označila srpska policija tokom akcije Sablja još 2003 [48], a u dokumentima crnogorske ANB koji su procurjeli u javnost, Safet je pominjan kao bezbjednosno interesantno lice još od 2007. godine. [49]

Četiri godine kasnije Safet Kalić je pobjegao iz Crne Gore, u ljetu 2011. godine, nakon što je Specijalno tužilaštvo otvorilo istragu protiv njega. [54] Za njim je raspisana potjernica 4. avgusta 2011. godine, a suđeno mu je u odsustvu jer je bio nedostupan pravosudnim organima Crne Gore.

Safet je prethodno osuđen u Njemačkoj zbog krijumčarenja heroina [55], a uhapšen je u Austriji, nakon tri godine bjekstva. [56] Iako je Crna Gora za njim raspisala potjernicu, Austrija je dala prednost evropskom nalogu za hapšenje koji je izdala Njemačka. [57]

Kalić je bio u njemačkom zatvoru do maja 2018. godine, kada se vratio u Crnu Goru gdje je, u međuvremenu, oslobođen optužbi. [58]

Kalić je, inače, kum Darka Šarića, optuženog za međunarodni šverc kokaina. [59]

Na Kalićevom vjenčanju vrh kriminala i obavještajne službe

U julu 2009. godine prvi put su objelodanjeni detalji sa svadbe Safeta Kalića, a godinu kasnije je objavljen i video snimak. [50] Na Kalićevom vjenčanju su bili šefovi organizovanih kriminalnih grupa iz regionala [51] zajedno sa tadašnjim visokim funkcionerom Agencije za nacionalnu bezbjednost Zoranom Lazovićem. [52]. Lazovića je nedavno Vlada imenovala za rukovodioca Sektora za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije u Upravi policije. [53]

[48] Radio Slobodna Evropa: "Šef „rožajskog klana“ uhapšen u Austriji", 31. oktobar 2014., <https://www.slobodnaevropa.org/a/sef-rozajskog-klana-pao-u-austriji/26648736.html>

[49] U martu 2007. godine je u javnost prokurio izvještaj Agencije za nacionalnu bezbjednost u kome je Safet Kalić bio označen kao bezbjednosno interesantno lice koje „svoje aktivnosti uglavnom ostvaruje u inostranstvu“.

[50] Snimak svadbe je dostupan na <https://www.youtube.com/watch?v=mT984xEDHFU>

[51] Telegraf: Uhapšen balkanski Eskobar: Na uvo mu pevala Severina, na svadbi mu bili Šarić i Čume, 21. oktobar 2014., <https://www.telegraf.rs/vesti/1275012-uhapsen-balkanski-eskobar-na-uvo-mu-pevala-severina-na-svadbi-mu-bili-saric-i-cume-foto-video>

[52] Monitor: "Specijalni tretman Kalićeve svadbe", 16. jul 2010., <https://www.monitor.co.me/specijalni-tretman-kalieve-svadbe/>.

[53] CDM: "Vlada imenovala četiri Veljovićeva pomoćnika", 30. maj 2019., <https://www.cdm.me/hronika/vlada-imenovala-cetiri-veljoviceva-pomocnika/>

[54] Izvor: <http://www.rtcg.me/vijesti/hronika/69630/uhapsen-safet-kalic.html>

[55] Dnevni list "Dan", Rožajski narko-bos pregovara sa njemačkim pravosudnim organima o privremenom puštanju na slobodu: Kalić nudi 200.000 eura i nanogicu", 25. maj 2015., <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=493030&datum=2015-05-25>,

[56] Radio televizija Crne Gore, "Kalić izručen Njemačkoj", 3. februar 2015., <http://www rtcg me/vijesti/hronika/80746/kalic-izrucen-njemackoj.html>

[57] Portal analitikaČ "Austrija izručuje Kalića Njemačkoj", 15. januar 2010., <https://portalanalitika.me/clanak/173309/arkiv>

[58] CDM: "Safet Kalić sloboden, vratio se u Rožaje", 6. maj 2018., <https://www.cdm.me/hronika/safet-kalic-sloboden-vratio-se-u-rozaje/>

[59] Kalić je potvrdio da mu je Šarić kum, svjedočeći pred Višim sudom u Podgorici u procesu protiv grupe koja je planirala ubistvo Veselina Bujića iz Bara. Press: "Interpol traži Safeta Kalića", 4. avgust 2011., <http://www.pressonline.rs/info/hronika/170715/interpol-trazi-safeta-kalica.html>

Ključne činjenice o postupku

Pored Safeta Kalića, u ovom postupku je bio optužen i njegov rođeni brat, Mersudin, kao i supruga Amina. Mersudin je takođe pravnosnažno osuđen u Njemačkoj, jer je, po Safetovim instrukcijama, pripremao, organizovao, pratio i nadzirao transport heroina kroz više evropskih zemalja i prenos novca stečenog njegovom prodajom. [60]

Svi troje su pravosnažno oslobođeni i nikada im više ne može biti suđeno za ta krivična djela zahvaljujući greškama Specijalnog tužilaštva i Višeg suda u Bijelom Polju.

Specijalno tužilaštvo nije sprovedlo adekvatnu istragu, već je podiglo optužnicu za krivično djelo pranja novca bez i jednog dokaza da taj novac potiče iz krivičnog djela. Sud je potvrdio takvu optužnicu, iako je imao obavezu da je prekontroliše i vrati na dopunu. Tako je sud omogućio nastavak postupka po nezakonitoj optužnici, što je ishodovalo oslobađajuću presudu, ali i zabranu ponovnog suđenja za ovo djelo.

Iako je u postupku utvrđeno da 3,5 miliona eura nemaju porijekla, tužilaštvo nije dalo ni jedan dokaz da taj novac potiče iz krivičnog djela.

A. Optužnica

Krajem 2011. godine, optužnicom [61] specijalnog državnog tužioca [62] Mersudinu Kaliću, Safetu Kaliću i Amini Kalić stavljeno je na teret izvršenje produženog krivičnog djela **pranje novca** u iznosu od 7.733.121,06 eura.

U optužnici se navodi da je taj novac pribavljen krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga izvršenim od strane kriminalne organizacije koja je švercovala heroin kroz više evropskih zemalja, a čiji je jedan od članova bio Mersudin Kalić, koji je za to djelo pravnosnažno osuđen u Njemačkoj. [63]

Prema optužnici, presudom suda u Njemačkoj Mersudin Kalić je osuđen zbog "nedozvoljene trgovine narkoticima u dva slučaja kao organizovana banda i pomaganja prilikom nedozvoljene trgovine narkoticima u dva slučaja". Njemačkom presudom utvrđeno je da je Mersudin radio po instrukcijama svog brata, Safeta Kalića, pa je pripremao, organizovao, pratio i nadzirao transport heroina kroz više evropskih zemalja i prenos novca stečenog prodajom ove opojne droge. [64]

[60] Navod iz presude Višeg suda u Bijelom Polju Ks.br.4/15-11 od 30.12.2015. u kojoj se citiraju navodi njemačkog suda

[61] Kt-S.br.21/11 od 25.12.2011. godine

[62] Hasana Lukača

[63] Mersudin Kalić je u Njemačkoj osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina, navodi se u optužnici.

[64] Citat iz presude Višeg suda u Bijelom Polju Ks.br.4/15-11 od 30.12.2015. godine

Viši sud potvrdio nezakonitu optužnicu

Nakon podizanja optužnica se dostavlja суду ради контроле и потврђивања, а суд заказује рочиште ради испитивања и оцене њене законитости и правданости. [65] Када у поступку контроле оптуžнице утврди да дело које је предмет оптузбе није кривично дело или да нема довољно доказа да је окривљени основано сумњив за дело које је предмет оптузбе, суд мора обуставити кривични поступак. [66]

Viši sud u Bijelom Polju [67] je potvrdio optužnicu u kojoj specijalni tužilac nije naveo ni jedan dokaz koji bi novac na ličnim ili na računima kompanija u vlasništvu optuženih, повезао са кривичним делом за које је Mersudin Kalić осуђен у Немачкој. Такође, суд је потврдил оптуžнику којом је у једном дјелу отуџенима стављено на терет нешто што је суд касније утврдил да само по себи није кривично дело.

Tako је суд, као и у случају против Duška Šarića, омогућио nastavak поступка по незаконитој оптуžници, што је ишодовало ослобађајућу пресуду, али и забрану поновног суђења за ово дело. Наиме, да је Viši sud u Bijelom Polju у складу са законом обуставио кривични поступак, оптуžенима би могло бити суђено за ово кривично дело у новом поступку ако би се пribavili valjani докази, јер се забрана поновног суђења не односи на поступке који су правноснаžно обустављени. [68] У сваком случају, било би спријечено наступање вишемилионске штете која ће на терет буџета бити исплаћена оптуžенима због незаконите оптуžнице која је ишодovala ослобађајућу пресуду.

B. Presuda

Viši sud u Bijelom Polju је **četiri godine nakon подизања оптуžнице**, донио **ослобађајућу** пресуду [69], јер тужилаштво није пружило доказе да новац Калића потиче из кривичног дела, иако је у току поступка утврђено да за средства у износу од 3,5 милиона евра није могуће утврдити поријекло.

Apelacioni [70] i Vrhovni sud Crne Gore [71] su potvrdili ту пресуду и констатовали да тужилаштво није пружило доказе да су Калиći извршили кривично дело прање новца.

Apelacioni суд је потврдил да из описа радње кривичног дела који је дат у оптуžници произилази да је став тужилаштва да су оптуžени новац који је прибављен кривичним делом преносили са једног рачуна на други рачун без постојања правног основа.

Међутим, Apelacioni суд констатује да преношење новца са једног на други рачун није кривично дело, под условом да тај новац не потиче од извршеног кривичног дела или криминалне дјелатности, а да суд није могао утврдити да тај новац има било какву везу са новцем прибављеним кривичним делом за које је Mersudin Kalić осуђен у Немачкој.

[65] Član 293. Zakonika o kрivичnom postupku

[66] Član 294. stav 1. tačka 1. Zakonika o kрivичnom postupku

[67] Vijeće sudija: Vidomir Bošković (predsjednik), a članovi Gorica Đalović i Šefkija Đešević.

[68] Odredbom člana 6. Zakonika o kрivичном postupku propisana је забрана ponovnog suđenja (Ne bis in idem) svakome које је правноснаžном odlukom oslobođen optužbe, dok član 36. Ustava Crne Gore propisuje да се никоме не може поново судити, нити може бити поново осуђен за исто kažnjivo дело.

[69] Ks.br.4/15-11 od 21.12.2015. godine

[70] KžS br.7/2016 od 20.06.2016. godine

[71] Kzz.br.16/17 od 19.12.2017. godine

Nema dokaza da novac potiče iz krivičnog djela

U pravnosnažnoj presudi Višeg suda u Bijelom Polju navodi se da iz provednih dokaza, prvenstveno nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke, ne proizilazi da je novac koji se navodi u optužnici stečen krivičnim djelom za koje je Mersudin Kalić osuđen u Njemačkoj. U istoj presudi se navodi:

“...Prema opisu radnje postupanja iz optužnice i u odnosu na ovo pravno lice proizilazi da je stav zastupnika optužnice da su optuženi novac koji je pribavljen krivičnim djelom **transferovan** sa računa povezanih privrednih subjekata **bez postojanja pravnog osnova**. Prenošenje novca sa jednog računa na drugi račun, pa i ako se to radi bez pravnog osnova samo po sebi **nije krivično djelo** pod uslovom da taj novac ne potiče od izvršenog krivičnog djela ili kriminalne djelatnosti, a ni u kom slučaju nije krivično djelo pranje novca zašta se terete optuženi.”

Dakle, iz navoda presude proizilazi da je Specijalno tužilaštvo podiglo optužnicu bez dokaza da je novac koji se navodi u optužnici stečen švercom heroina, za šta je Mersudin Kalić osuđen u Njemačkoj. Takođe, tužilaštvo je optuženima stavilo na teret prenos novca sa jednog računa na drugi bez pravnog osnova, što ne predstavlja krivično djelo.

Presudilo „pravno zaključivanje“ vještaka finansijske struke

U istoj presudi se navodi da je krucijalni dokaz u predmetu bilo vještačenje od strane vještaka finansijske struke. [72]

Vještačenje je postupao prvo po naredbi tužilaštva, a zatim i po naredbi suda. Međutim, u presudi se uopšte ne navodi koji konkretni zadatak je vještačenje dobio od tužilaštva, odnosno suda.

Sud u presudi konstatiše da je odredio novo vještačenje zato što vještačenje pri izradi prvog nalaza po naredbi tužilaštva nije imao na uvid dio finansijsko – knjigovodstveno - bankarske dokumentacije firmi optuženih.

U presudi se navodi da je sud proveo kao dokaz nalaz i mišljenje vještaka „sa ciljem **utvrđivanja legalnosti poslovanja**“, kao i da: „u ovakvoj pravnoj problematiki odlučne činjenice utvrđuju se prevashodno iz nalaza i mišljenja vještaka“.

Takođe, u presudi stoji i da je „nalazu vještaka u odnosu na činjenično i **pravno zaključivanje** dao punu vjeru, a ne nekim drugim **perifernim dokazima** po svojoj sadržini, a **koje je tretirao vještak finansijske struke**“.

Vještačenje u krivičnom postupku se određuje kada za utvrđenje ili ocjenu neke važne činjenice treba pribaviti nalaz i mišljenje od lica koje raspolaže potrebnim stručnim znanjem. [73] Dakle, vještačenjem se utvrđuju činjenice koje nijesu pravnog karaktera, tj. činjenice za čije je utvrđenje potrebno stručno znanje koje sud nema.

[72] Vlajko Milićević, vještak koji je radio nalaz i u slučaju protiv Duška Šarića i Jovice Lončara.

[73] Član 136. Zakonika o krivičnom postupku

Zato vještak ne može da se izjašnjava u odnosu na legalnost poslovanja, da daje pravne zaključke i da tretira druge dokaze, kako to proizilazi iz navoda pravnosnažne presude u ovom predmetu. To su pravna pitanja koja su u nadležnosti suda i na koja sud treba da daje odgovore jer sud ima stručno pravno znanje.

Naredba kojom se određuje vještačenje mora da sadrži, između ostalog, zadatak i obim vještačenja. [74] Kada se vještače poslovne knjige privrednog društva ili pravnog lica, organ pred kojim se vodi postupak dužan je vještaku naznačiti u kom pravcu i u kom obimu treba obaviti vještačenje i koje činjenice i okolnosti treba utvrditi. [75]

Međutim, iz presude u ovom predmetu ne može se zaključiti šta je bio zadatak i koji je bio obim vještačenja, odnosno koje činjenice i okolnosti je vještak trebao da utvrdi, ali je nesporno da to nije moglo biti utvrđivanje legalnosti poslovanja, davanje pravnih zaključaka i tretiranje drugih dokaza, makar i perifernih.

Naime, u presudi se samo konstatiše da je tužilaštvo dalo „odgovarajuću naredbu“ vještaku, ali ne i kakvu. Takođe, u presudi sud konstatiše da je odredio novo vještačenje sa istim vještakom „uz jasno postavljene zadatke i pitanja“, ali ne navodi koji su to zadaci i pitanja.

Vještak utvrdio da 3,5 miliona eura nema porijeklo

Iza sadržaja pravnosnažne presude utvrđuje se da je vještak u nalazu i mišljenju utvrdio postojanje određenih transakcija između optuženih i privrednih društava u kojima su oni imali razna svojstva, ali da iz tih transakcija ne proizilazi da je novac koji je uplaćivan stečen krivičnim djelom za koje je Mersudin Kalić pravnosnažno osuđen u Njemačkoj.

Pri tome, vještak je utvrdio visinu svih uplata privrednim društvima, njihov pojedinačni iznos po privrednim društvima i fizičkim licima i osnove uplaćivanja.

Vještačenjem je utvrđeno da čak 3,5 miliona eura nemaju osnov koji bi dokazao porijeklo tog novca. Od toga iznosa skoro 2,5 miliona eura odnosi se na uplate privrednim društvima, dok je preko milion eura gotovine uplaćeno na lične račune optuženih koji su kasnije taj novac prebacili na račune njihovih kompanija.

Naime, u presudi Višeg suda u Bijelom Polju se navodi:

„Kada se saberi iznosi za pravna i fizička lica, dobija se iznos od **3.509.964,54 € za koji iznos nema odgovorajućeg osnova kojim bi se dokazivalo porijeklo tog novca u finansijskoj dokumentaciji...“**

Vlada davala kredite Kalićevim firmama

Pred sudom je potvrđeno da je preuzeće Kalića imalo dugovanje prema Ministarstvu finansija u iznosu od 300 hiljada eura.

MANS je ranije otkrio da je riječ o kreditu koji je država dala Kalićevoj kompaniji, a koji je vraćen kroz seriju sumnjivih transakcija između više njegovih firmi. [76]

Načinom vraćanja državnog kredita tužilaštvo se tokom istrage i u optužnici nije bavilo.

[74] Član 137. Zakonika o krivičnom postupku

[75] Član 155. stav 1. Zakonika o krivičnom postupku

[76] <http://www.podlupom.info/?p=2784>

Tužilac traži da sud utvrdi odakle optuženima imovina

U žalbi na presudu tužilac je naveo da je Viši sud bio u obavezi dati razloge u pogledu činjenica od kojih sredstava su optuženi kupovali pokretnu i nepokretnu imovinu za enormno velike iznose novca, imajući u vidu činjenicu da nijesu bili u stalnom radnom odnosu i da po tom osnovu nijesu ostvarivali prihode.

Međutim, Apelacioni sud je ukazao da te činjenice nijesu stavljenе na teret optuženima, već samo radnje koje se tiču unošenja novca u legalne novčane tokove, jer se optužnicom Kalićima ne stavlja na teret legalnost sticanja imovine.

Dakle, umjesto da tužilaštvo u fazi istrage utvrdi od kojih sredstava su optuženi stekli enormno vrijednu imovinu i da prikupi dokaze koji će potvrditi da je ta imovina pribavljena novcem stečenim kriminalnom djelatnošću, tužilaštvo je u žalbi od suda tražilo da utvrđuje ove činjenice.

I Vrhovni sud Crne Gore utvrdio je da nema dokaza da su Kalići izvršili krivično djelo pranje novca. Vrhovni sud je ukazao da je neophodno utvrditi radnju pribavljanja novca, što u konkretnom slučaju nije utvrđeno jer nema dokaza da novac koji je korišćen u poslovanju privrednih subjekata potiče iz krivičnog djela za koje je u Njemačkoj osuđen Mersudin Kalić.

C. Tužilačka istraga

Da li je tužilaštvo vodilo adekvatnu istragu?

Ovakva presuda upućuje na zaključak da tužilaštvo nije spovelo istragu koja je adekvatna i potrebna za optuženje i dokazivanje krivičnog djela pranje novca. Naime, za dokazivanje ovog krivičnog djela potrebno je, između ostalog, utvrditi da se radi o novcu koji potiče iz krivičnog djela, odnosno kriminalne aktivnosti.

Za dokazivanje ove činjenice nije dovoljno samo utvrditi vrijeme, iznos i osnov novčanih transakcija, što je u konkretnom slučaju vještak utvrđivao. Istraga za krivično djelo pranje novca treba da identificuje cjelokupan „put“ novca i djelatnost i radnje tužilaštva u istrazi moraju se usmjeriti „unazad“ sve do nivoa koji dokazuje da novac potiče iz kriminalne aktivnosti.

Vještačenje je jedna od dokaznih radnji, ali svakako ne jedina i isključiva, koju tužilaštvo treba da preduzme u tom pravcu. Samo vještačenje, bez drugih dokaznih radnji, ne može nikada dokazati da određeni novac potiče iz kriminalne aktivnosti jer utvrđenje te činjenice nije ni zadatak vještaka. Naime, vještak može utvrditi da određeni novac nema porijeklo ili odgovarajući osnov u finansijskoj dokumentaciji, ali to još nije dokaz da potiče iz krivičnog djela. Za utvrđivanje te činjenice, pored sprovedenog vještačenja, potrebno je prikupiti i druge dokaze.

Iz pravnosnažne presude utvrđuje se da tužilaštvo tokom istrage nije preduzimalo ni jednu posebnu dokaznu radnju koja je predviđena za dokazivanje krivičnih djela sa elementima organizovanog kriminala i krivičnog djela pranja novca. [77]

[77] Tokom istrage za krivično djelo pranje novca protiv okrivljenih mogu se preduzeti mjere tajnog nadzora i snimanje telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu, presrijetanje, prikupljanje i snimanje računarskih podataka, ulazak u prostorije radi tajnog fotografisanja i video i audio snimanja u prostorijama, tajno praćenje i video i audio snimanje lica i predmeta, zatim simulirana kupovina predmeta ili lica i simulirano davanje i primanje mita, pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova, osnivanje fiktivnog privrednog društva, praćenje prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela, snimanje razgovora uz prethodno informisanje i saglasnost jednog od učesnika razgovora angažovanje prikrivenog islijednika i saradnika

Posebno je nerazumljivo zašto tužilaštvo u istrazi za ovako teško krivično djelo protiv lica koja su pravnosnažno osuđena za krijumčarenje droge u toku istrage nije predložilo ni jednu mjeru tajnog nadzora, i na taj način prikupilo dio dokaza. Ovo posebno zbog toga što je Safet Kalić pobjegao iz zemlje nakon pokretanja istrage.

Osim vještačenja, finansijske dokumentacije i saslušanja svjedoka koji su bili zaposleni kod optuženih i dali iskaze u prilog odbrani, tužilaštvo nije predložilo ni jedan drugi dokaz.

Optužba za krivično djelo pranje novca koja se zasnivala samo na vještačenju finansijske struke je unaprijed bila osuđena na neuspjeh. Naime, čak i da je vještak utvrdio da cijelokupan iznos svih transakcija optuženih nema porijekla i osnova u dokumentaciji, to opet ne bi bilo dovoljno za osuđujuću presudu, jer i dalje ne bi bilo dokaza da taj novac potiče iz krivičnog djela, pošto te dokaze ne može obezbijediti vještak, već tužilaštvo.

Sakrivanje podataka

U ovom predmetu iz objavljenih presuda izbrisana su imena državnih tužioca, optuženih, vještaka, svjedoka i branilaca.

Izbrisani su nazivi firmi, banaka, pa čak i ime države i suda gdje je Mersudin Kalić osuđen zbog šverca narkoticima. Takođe su izbrisani službeni brojevi ugovora i drugih dokumenata koji su provedeni kao dokaz.

Upravo ova presuda pokazuje da sud ne skriva podatke iz presuda iz razloga zaštite privatnosti i zaštite ličnih podataka. Naime, iako je niz podataka izbrisano iz presude, u njoj su dati detaljni lični podaci jednog optuženog, koji uživaju najveći stepen zaštite. Tako je u presudi u cijelosti citiran nalaz vještaka neuropsihijatra sa preciznom dijagnozom duševnog oboljenja i terapijom.

Tako proizilazi da sud štiti privatnost lica skrivanjem podataka kada su i gdje osuđeni za šverc naroticima, dok istovremeno objavljuje podatke o njihovom zdravstvenom stanju.

3.2. Kako se dokazuje pranje novca?

Prva studija data u ovom poglavlju pokazuje da Specijalno tužilaštvo ima kapaciteta da dokaže krivično djelo pranje novca i obezbijedi dokaze.

U ovom slučaju, tužilaštvo se prije podizanja optužnice bavilo porijekлом novca i obezbijedilo svjedočke, kao i materijalne dokaze.

Sa druge strane, u najvažnijim postupcima koji su okončani oslobađajućim presudama, pitanjima porijekla novca bavio se tek vještak u kasnijim fazama sudskog postupka. [78].

To dodatno podstiče sumnje da greške tužioca i sudija koje su dovele do oslobađajućih presuda u najvažnijim predmetima nijesu bile slučajne.

U jedinom slučaju u poslednjih šest godina [79], u kome je postupalo Specijalno tužilaštvo, i u kome su optuženi osuđeni za pranje novca, **Apelacioni sud je ublažio i onako male kazne.**

Druga studija pokazuje da je isti **sudija** koji je sudio u slučaju Kalića i Šarića, u drugom predmetu zauzeo **potpuno suprotan stav – da je teret dokazivanja da novac ima legalno porijeklo na optuženom**, a ne na tužilaštву. [80].

[78] Detaljnije informacije u poglavlju 3.1. Najvažniji propusti pravosuđa

[79] Ova analiza se odnosi na presude donešene u periodu od 2013. do 2018. godine

[80] U oba slučaja sudija je primjenjivao isti Zakon, jer još uvijek nema pravosnažnih presuda za pranje novca u kojima su primijenjene izmjene Zakona iz 2017. godine. Detaljnije u poglavlju 1. Zakonski okvir.

Studija slučaja 3: Kapaciteti tužilaštva: umiju kad hoće

Ova studija pokazuje da Specijalno tužilaštvo ima kapaciteta i zna na koji način se dokazuje krivično djelo pranje novca. To dodatno podstiče sumnje da greške tužioca koje su dovele do oslobođajućih presuda u najvažnijim predmetima nijesu bile slučajne.

U ovom postupku tri lica su osuđena za pranje novca stečenog švercom goriva, od čega su ostvarili korist od preko 200 hiljada eura. Prema sudskoj presudi, tužilac je pružio dokaze da novac koji se „prao“ potiče iz konkretnog krivičnog djela za koje su optuženi i osuđeni u ovom postupku.

Međutim, u drugim predmetima za pranje novca [81], u toku istraga i u optužnicama, Specijalni tužioci nisu ni pokušali da dokažu da novac potiče iz kriminalne djelatnosti, već su se pitanjima porijekla novca bavili samo vještaci u toku suđenja.

Na primjer, u postupku protiv Duška Šarića porijeklom novca se po prvi put bavio vještak, i to pred drugostepenim sudom, nakon više od šest godina suđenja, a tužilaštvo nije pružilo dokaze da novac potiče iz krivičnog djela. U predmetu protiv Kalića vještak je, nakon četiri godine, utvrdio da nekoliko miliona eura nema legitimno porijeklo, ali tužilaštvo nije imalo dokaze da taj novac potiče od konkretnog krivičnog djela.

Iako ova studija predstavlja primjer da tužilaštvo ima kapaciteta da dokaže slučajeve pranje novca, i u ovom predmetu tužilac je napravio važne propuste. Zahvaljujući tome oslobođeno je 26 policajaca, od kojih su neki i ranije osuđivani za razna krivična djela. Sud je utvrdio propuste u optužnici u kojoj je tužilac pogrešno opisao radnju izvršenja i kvalifikaciju krivičnih djela za koja je optužio službenike policije.

Ova studija pokazuje da Apelacioni sud ublažava i onako male kazne za pranje novca. Zahvaljujući neažurnosti tog suda, osuđenima su i dodatno umanjene kazne, zbog nastupanja zastarjelosti krivičnog gonjenja za neka djela za koja su prethodno bili osuđeni.

[81] Detaljnije u studijama datim u poglavljju 3.1. Najvažniji propusti pravosuđa

Optužnica: Optužena 32 lica

Optužnicom koju je zastupao specijalni tužilac [82] optužena su ukupno 32 lica. Trojici optuženih su stavljena na teret krivična djela teži oblik djela pranje novca [83] i falsifikovanje isprave, a jedan od njih optužen je i za nedozvoljenu trgovinu.

Njima je tužilaštvo stavilo na teret da su od početka jula do početka oktobra 2003. godine prikrili način pribavljanja novca koji potiče iz krivičnog djela nedozvoljena trgovina, tako što su lažnim ispravama i fiktivnom dokumentacijom o registraciji nepostojećeg preduzeća iz Bosne i Hercegovine kod Crnogorske komercijalne banke otvorili nerezidentni račun. Preko dokumentacije nepostojećeg preduzeća prvooptuženi je **nabavljaor gorivo vrijedno preko 120.000 eura**, koje je, bez ovlašćenja za trgovinu, u ukupno 17 cistijerni prevoženo preko graničnog prelaza Crne Gore i Bosne i Hercegovine sa pratećom carinskom dokumentacijom.

Međutim, cistijerne sa gorivom nijesu nastavljale prema Bosni i Hercegovini, već su se sporednim makadamskim putevima vraćale u Crnu Goru, gdje se gorivo prodavalо na „sivom tržištu“.

Novac od prodaje goriva optuženi su gotovinski uplaćivali preko nerezidentnog računa i dalje koristili za kupovinu novih količina goriva i ponovne prodaje na „sivom tržištu“, prikrivajući tako da je to novac pribavljen krivičnim djelom nedozvoljena trgovina, čime su izbjegli plaćanje carinskih dažbina, akciza i poreza na dodatu vrijednost i pribavili **imovinsku korist u iznosu od oko 215 hiljada eura**.

Dvojici optuženih stavljeno je na teret pomaganje u nedozvoljenoj trgovini zato što su angažovani da voze cistijerne sa gorivom koje su, nakon prelaska granice sporednim putevima vraćane u Crnu Goru.

Jedan carinik i 26 graničnih policajaca optuženi su za zloupotrebu službenog položaja i falsifikovanje službene isprave jer su u službenim ispravama - sveskama evidencije protoka robe unijeli neistinite podatke da su cistijerne sa gorivom istupile sa teritorije Crne Gore u Bosnu i Hercegovinu preko graničnog prelaza Ilino brdo.

[82] Kt.br.286/04 od 26.06.2005. godine, specijalni tužilac Dražen Burić
[83] Izvršeno od više lica koja su se udružila za vršenje takvih djela

Presuda: Petoro osuđeno, 27 oslobođeno

Presudom Višeg suda u Podgorici [84] osuđena su trojica optuženih za pranje novca, falsifikovanje isprave i nedozvoljnu trgovinu i dvojica optuženih vozača za pomaganje u nedozvoljenoj trgovini. [85]

Prvooptuženom sud je utvrdio sljedeće kazne za krivična djela za koja je osuđen:

- **pranje novca - kazna zatvora od dvije godine**
- falsifikovanje isprave - kazna zatvora od četiri mjeseca
- nedozvoljena trgovina - kazna zatvora od jedne godine i šest mjeseci.

Zatim mu je sud za ova krivična djela izrekao **jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od tri godine i devet mjeseci**.

Dvojici optuženih sud je utvrdio sljedeće kazne za krivična djela:

- pranje novca - kazne zatvora u trajanju od po šest mjeseci
- falsifikovanje isprave - kazne zatvora u trajanju od po dva mjeseca

i osudio ih na jedinstvene kazne zatvora u trajanju od po sedam mjeseci.

Ova trojica optuženih obavezana su da na ime protivpravno pribavljeni imovinske koristi solidarno plate iznos od 215.321,56 eura.

Jednog vozača optuženog za krivično djelo nedozvoljena trgovina izvršeno pomaganjem sud je osudio na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca, a drugog vozača optuženog za isto djelo sud je osudio na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca.

Istom presudom, zbog nedostatka dokaza, carinik i 26 policajaca oslobođeni su optužbe za zloupotrebu službenog položaja i falsifikovanje isprave.

Tužilaštvo dokazalo pranje novca

Za razliku od postupaka protiv Kalića i Šarića, gdje je porijeklo novca ispitivao vještak u kasnoj fazi postupka, činjenica da novac potiče iz krivičnog djela u ovom postupku je utvrđena iz iskaza svjedoka, odbrana optuženih i materijalnih dokaza o gotovinskim uplatama i stanjima na nerazidentnom računu.

Dakle, tužilaštvo je porijeklo novca, odnosno činjenicu da on potiče iz krivičnog djela, dokazalo prije angažovanja vještaka pred sudom.

Sud je u presudi naveo da je nesporno utvrđeno da su optuženi:

„...novac koji potiče iz krivičnog djela i za koji su znali da je pribavljen krivičnim djelom, uplaćivali na nerezidentni račun koji su prethodno otvorili kod Crnogorske komercijalne banke“.

Takođe, sud u presudi zaključuje da

„...novac koji je uplaćivan obezbijeđivan je od prodaje prethodno nabavljenog goriva koje je optuženi S. A. prodao na "sivom tržištu“.

[84] K.br.131/05 od 17.04.2013. godine, sudije Valentina Pavličić, Miroslav Bašović i Dragica Vuković

[85] Sud je utvrdio da su trojica optuženih prikobili način pribavljanja novca koji potiče iz krivičnog djela nedozvoljena trgovina tako što su lažnim ispravama i fiktivnom dokumentacijom o registraciji nepostojećeg preduzeća iz Bosne i Hercegovine kod Crnogorske komercijalne banke otvorili nerezidentni račun. Sud je utvrdio da je prvooptuženi preko dokumentacije nepostojećeg preduzeća nabavljao gorivo u većoj vrijednosti koje su dvojica optuženih i jedan koji je u međuvremenu preminuo, cistijernama prevozili preko graničnog prelaza Crne Gore i Bosne i Hercegovine, sa pratećom carinskom dokumentacijom. Sud je takođe utvrdio da cistijerne sa gorivom nijesu dalje nastavljale prema Bosni i Hercegovini, već su se sporednim makadamskim putevima vraćale u Crnu Goru, gdje se gorivo prodavalilo na „sivom tržištu“, a novac od prodaje goriva optuženi su gotovinski uplaćivali preko nerezidentnog računa i dalje koristili za kupovinu novih količina goriva i ponovne prodaje na „sivom tržištu“, prikrivajući tako da je to novac pribavljen krivičnim djelom nedozvoljena trgovina, čime su izbjegli plaćanje carinskih dažbina, akciza i poreza na dodatu vrijednost i pribavili imovinsku korist u iznosu od 215.321,56 eura.

Tužilaštvo ne zna šta je službena isprava

Optuženi policajci su oslobođeni jer je tužilac pogrešno opisao radnju izvršenja i pogrešno kvalifikovao krivično djelo u optužnici.

U optužnicama je navedeno da su oni falsifikovali internu evidenciju i izvršili krivično djelo falsifikovanje službene isprave. Međutim, sud je utvrdio da ta dokumentacija ne predstavlja službenu ispravu.

U obrazloženju oslobađajuće presude za 26 optuženih policajaca sud navodi:

"da bi neko počinio krivično djelo falsifikovanje službene isprave neophodno je da to službeno lice u službenu knjigu ili službenu ispravu unese neistinite podatke".

Međutim, kao službena isprava u opužnici je opredijeljena **sveska evidencije protoka robe**, koja ne predstavlja ni ispravu, a ni službenu ispravu. [86]

Sud zaključuje da evidencija koju su vodili službenici Uprave policije o protoku robe na graničnim prelazima, ne može predstavljati službenu ispravu jer se ne radi o ispravi koju je na osnovu određenog propisa izdao državni organ, već o određenoj internoj evidenciji.

U presudi se navodi da:

"...sud smatra da evidencija koju su vodili službenici Uprave policije o protoku robe na graničnim prelazima, ne može predstavljati službenu ispravu jer se ne radi o ispravi koju je na osnovu određenog propisa izdao državni organ, već o određenoj internoj evidenciji (kako je i u naslovu navedene sveske i knjige stavljeno), koja je vođena uz službene knjige koje se odnose na protok lica i vozila i koje predstavljaju službenu ispravu".

Na glavnom pretresu sud je izvršio uvid u **fotokopiju interne evidencije** koja se sastoji iz kar formata A4, kao i odštampanog dijela na kome se nalazi naslov "Interna knjiga", koje sud nije mogao pribaviti u originalu ili ovjerenoj fotokopiji.

Tužilaštvo je u toku istrage moralo obezbijediti dokaze u originalu ili ovjerenoj fotokopiji na kojima se može zasnovati sudska odluka.

Zato je sud utvrdio da se radi o dokazima na kojima se ne može zasnivati sudska odluka, jer isti nisu podobni za dokazivanje činjenica koje se u njima nalaze zato što nijesu u originalu, zbog čega se iz njih ne može utvrditi izvornost sadržaja.

Osim toga, čak i da je tužilaštvo obezbijedilo internu evidenciju policije u originalu, opet optuženim policajcima nije moglo biti stavljeno na teret falsifikovanje službene isprave jer se ne radi o službenoj ispravi.

[86] U tom smislu Viši sud ukazuje da se: "pod ispravom podrazumijeva isprava koju u propisanom obliku izdaje državni organ ili ustanova, ili drugo pravno lice u okviru povjerenog javnog ovlašćenja kojom se dokazuje ono što se u njoj potvrđuje ili određuje, što ukazuje da dokazna snaga javne isprave počiva na prepostavci njene tačnosti i ona se ne može cijeniti po načelu slobodne ocjene dokaza, da li će se odredjene činjenice prihvati ili neprihvati kao vjerodostojne, već čim javna isprava postoji uzima se kao dokaz o onome što se u njoj potvrđuje". Takođe, sud je naveo i da: "službena isprava kao uži pojam predstavlja ispravu koju izdaje službeno lice i svrha joj je da se njome dokazuju odredjene činjenice u okviru vršenja neke službene dužnosti, dok se službene knjige vode na osnovu propisa od strane službenih lica i u njih se unose određeni podaci u okviru vršenja određene službe".

Kako se istopila optužnica za zloupotrebu službenog položaja

Pošto su pale optužbe za falsifikovanje, optuženi policajci nisu mogli biti osuđeni ni za zloupotrebu službenog položaja, jer je tužilac radnju izvršenja tog djela opisao upravo kao falsifikovanje službene isprave.

Dakle, tužilac je trebao da ta lica goni za zloupotrebu službenog položaja i da radnju opiše onako kako je definiše Krivični zakonik [87], a ne kao falsifikovanje službene isprave.

Optuženima je stavljen na teret da su kao službenici-policajci iskoristili službeni položaj u namjeri da drugim optuženima pribave korist na način što su **u službenim ispravama - sveskama evidencije** protoka robe **unijeli neistinite podatke**, da su cistijerne sa gorivom istupile sa teritorije Crne Gore u BiH. Sud je smatrao da se u konkretnom slučaju ne može raditi ni o krivičnom djelu zloupotrebe službenog položaja jer nema krivičnog djela falsifikovanje službene isprave.

Odnosno, pošto nije dokazano da su optuženi policajci falsifikovali službenu ispravu, jer ono što je tužilac priložio sudu nije bila službena isprava, onda nije dokazano ni da su počinili krivično djelo zloupotrebe službenog položaja jer je tužilac radnju izvršenja tog djela opisao kao falsifikovanje službene isprave.

Viši sud u presudi ističe da

"...ne стоји став оптуžбе да се може извршити кривично дјело злупотребе службеног поља и у стичају са кривичним дјелом фалсификовање службене исправе, јер у конкретном случају се ради о наčину извршења кривичног дјела злупотребе службеног поља, па је фалсификат службене исправе конзумиран наведеним кривичним дјелом".

Sud ukazuje na propuste optužbe

"...да би се радило о кривичном дјелу злупотребе службеног поља, односно радњи извршења искоришћавањем како је то опредјелено оптуžником, **неопходно је да службено лице предузима радње које се налазе у оквиру његовог овлаšћења, али да се то не чини у интересу службе и да би се остварили циљеви тих радњи, већ да би се неком другом прибавила корист".**

Iz toga proizilazi da je tužilac optuženim policajcima morao staviti na teret samo krivično djelo zloupotreba službenog položaja, ali ne sa radnjom falsifikovanja službene isprave.

[87] Radnju zloupotrebe službenog položaja Krivični zakonik definiše kao:

- protivpravno iskoristićavanje svog službenog položaja ili ovlašćenja,
- prekoračenje granica svog službenog ovlašćenja ili
- nevršenje svoje službene dužnosti
a sve da se pribavi sebi ili drugom korist, drugom nanese štetu ili teže povrijede prava drugog

Da li su policajci odgovorno vršili službene dužnosti?

Policajci su imali obavezu da prate sve akcizne robe do graničnog prelaza u BiH, što oni nisu uradili, pa su se cistijerne sa švercovanim gorivom vratile u Crnu Goru, ne ulazeći u Bosnu.

U presudi Višeg suda se navodi da je taj sud u dokaznom postupku pročitao telegram Uprave policije kojeg je uputio pomoćnik ministra za javnu bezbjednost određenim službama Uprave policije.

Iz tog teleograma sud je utvrdio da su policajaci imali nalog da pojačaju kontrolu lica i prevoznih sredstava, kao i da se vrši pratnja svih akciznih roba od graničnog prelaza u Crnoj Gori do graničnog prelaza u Bosni i Hercegovini.

Sud navodi da iz ovog teleograma proizilazi:

“...da je dana 26.09.2003. godine održan sastanak u MUP-u RCG kojim je rukovodio pomoćnik ministra Mića Orlandić, a tema sastanka je bila aktivnosti Mup-a i Carine na planu suzbijanja sive ekonomije. Zaključci sastanka su bili da se u buduće transport akciznih roba vrši preko graničnih prelaza u vidnom djelu dana, da **policija i dalje vrši pratnju akciznih roba i predaju susjednim graničnim policijama**, uz istovremenu zabranu zadržavanja kamiona natovarenih ovom vrstom robe u međuprostoru.”

U konkretnom slučaju, sud je utvrdio da **pratnja cistijerni nije vršena** do graničnog prelaza u Bosni i Hercegovini, već da su se vozila vraćala u Crnu Goru sporednim putevima, ne prešavši granicu sa BiH, čime je omogućeno da se one sporednim putevima vrate u Crnu Goru i čime je drugim optuženim omogućeno pribavljanje imovinske koristi. [88]

Dakle, optuženim policajcima je trebalo staviti na teret to što su iskoristili službena ovlašćenja da bi drugim optuženima pribavili korist jer nijesu vršili kontrolu prelaska cistijerni sa gorivom iz Crne Gore u Bosnu i Hercegovinu.

Carinik oslobođen jer je unosio istinite podatke

Sud je utvrdio da **nema dokaza da je optuženi carinik izvršio krivična djela zloupotreba službenog položaja i falsifikovanje službene isprave**

„...tako što je u službenim ispravama zvaničnim JCI 4/5 i tovarnim listovima - CMR unio neistinite podatke da je gorivo istupilo iz Crne Gore ovjeravajući ih službenim pečatima i potpisima”.

Naime, carinik je u tovarnim listovima unosio istinite podatke na osnovu dokumentacije koja mu je prezentovana od strane vozača na graničnom prelazu.

Sud je utvrdio da

“...za carinike nije postojala nikakava uredba ili obavještenje od strane centrale koja bi im nametala obavezu da prate robu koja je podlijegala akciznim dažbinama do graničnog prelaza sa Bosnom kako bi na taj način bili sigurni da je i istupila sa teritorije Crne Gore na teritoriju BiH”.

[88] Sud je utvrdio da cistijerne sa gorivom nijesu dalje nastavljale prema Bosni i Hercegovini, već su se sporednim makadamskim putevima vraćale u Crnu Goru, gdje se gorivo prodavalо na „sivom tržištu“.

Apelacioni sud: Presuda nakon zastare i smanjenje kazni

Apelacioni sud je umanjio kazne osuđenima za pranje novca i šverc goriva, konstatujući da je prvostepeni sud precijenjen značaj dao koristoljublju, iako je utvrđeno da su pribavili preko 200 hiljada eura koristi od izvršenja krivičnih djela.

Za neka djela zastarjelost krivičnog gonjenja je nastupila 19 dana prije odluke Apelacionog suda, pa je sud odbio optužbe za ta djela, zbog čega su dodatno smanjene jedinstvene kazne.

Apelacioni sud donio je presudu [89] kojom preinačava presudu Višeg suda i umanjuje kazne. **Prvooptuženom** je umanjio kazne za krivična djela pranje novca i nedozvoljena trgovina za po šest mjeseci [90], odbio optužbu za falsifikovanje isprave zbog zastare, i izrekao za **godinu i šest mjeseci blažu jedinstvenu kaznu od prvostepene**. [91]

Drugoj **dvojici optuženih** Apelacioni sud je **dvostruko skratio kazne za pranje novca** i umjesto šest mjeseci zatvora izrekao im po tri mjeseca zatvora.

Optuženim vozačima za krivično djelo nedozvoljena trgovina izvršeno pomaganjem sud je **umjesto kazni zatvora izrekao uslovne osude** utvrđujući im kazne zatvora od četiri i tri mjeseca i određujući da se iste neće izvršiti ako ne izvrše drugo krivično djelo u roku od dvije godine od pravnosnažnosti presude.

Kao razloge za ublažavanje kazni Apelacioni sud navodi da je prvostepeni sud:

„...precijenio značaj dat otežavajućim okolnostima koje se tiču koristoljublja koje je rukovodilo optužene pri izvršenju krivičnih djela, način izvršenja istih, doprinosa svakog od optuženih pri izvršenju krivičnih djela i jačine povreda zaštićenog dobra, ali nije u dovoljnoj mjeri cijenio olakšavajuće okolnosti, niti je našao da u odnosu na neke od optuženih postoje naročito olakšavajuće okolnosti, što je rezultiralo izricanjem kazni zatvora u dužem vremenskom trajanju od onih koje su potrebne za ostvarivanje svrhe kažnjavanja“.

U konkretnom slučaju radilo se o težem obliku krivičnog djela pranja novca koji postoji kada iznos novca prelazi 40 hiljada eura i za koje Krivični zakonik propisuje kaznu zatvora u rasponu od **jedne do deset godina**, kao i o težem obliku krivičnog djela nedozvoljena trgovina koje postoji kada je pribavljena imovinska korist preko 30 hiljada eura. Izvršenjem krivičnih djela optuženi su pribavili imovinsku korist od preko 200 hiljada, za koje Krivični zakonik propisuje kaznu zatvora u rasponu od **jedne do šest godina**.

Prvostepeni sud je izrekao najstrožiju kaznu za pranje novca prvooptuženom - dvije godine, iako je zakonom zaprijećena kazna do deset godina zatvora. Istog tog optuženog je osudio na kaznu zatvora od jedne godine i šest mjeseci za nedozvojenu trgovinu, za koju mu je prijetila kazna od šest godina.

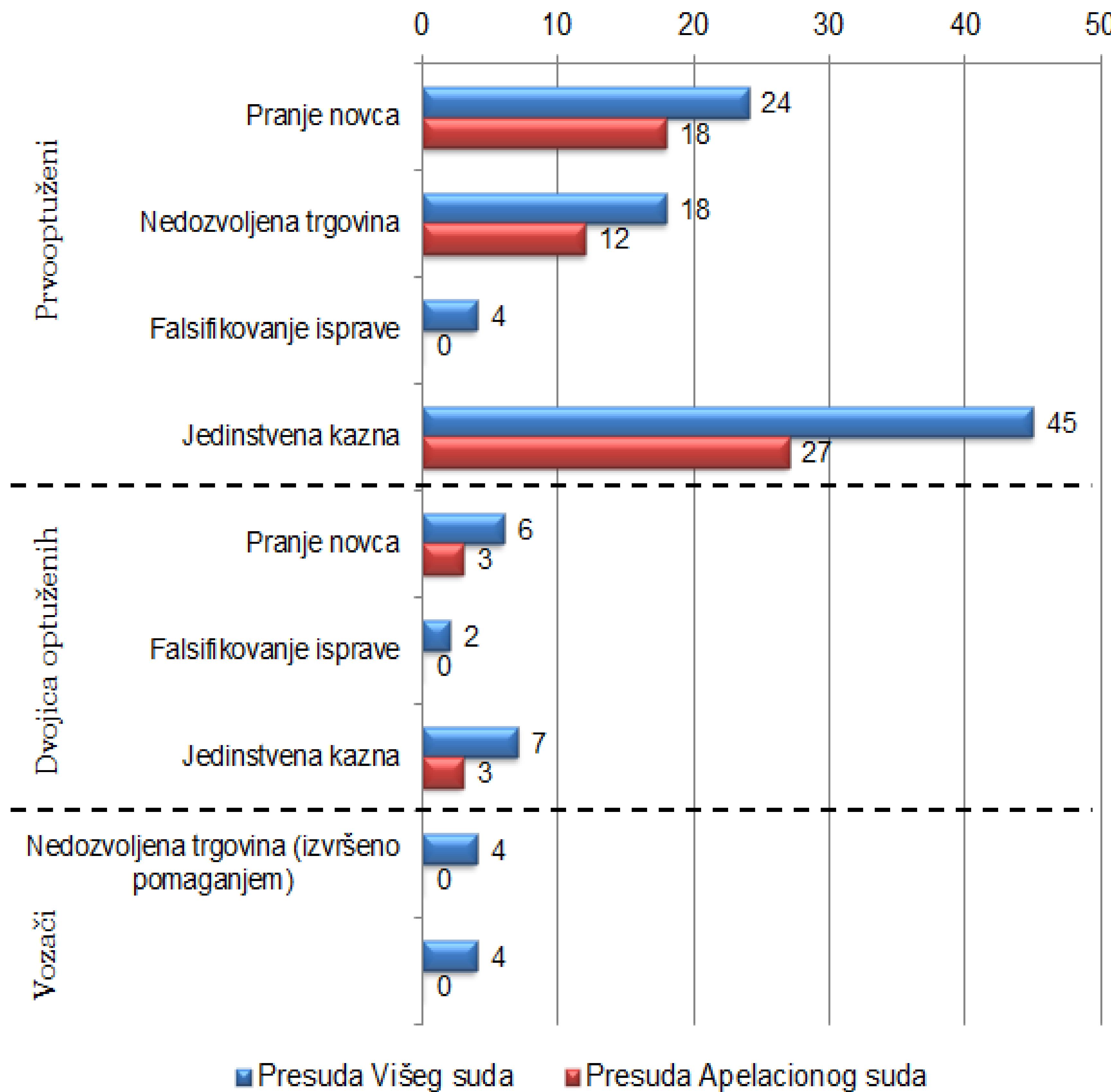
Međutim, Apelacioni sud je smatrao da su i ovakve kazne prestroge, iako pribavljena imovinska korist višestruko prelazi limit koji je propisan za teži oblik navedenih krivičnih djela, koji propisuje znatno strožije kazne.

Tako je Apelacioni sud skratio zatvorsku kaznu za pranje preko 200 hiljada eura za četvrtinu, na godinu i po dana, dok je kaznu za šverc goriva smanjio za trećinu, na samo godinu dana.

[89] Presuda Kzs.br.41/2013 od 28.10.2013. godine, sudije Zoran Smolović, Seka Piletić i Milić Međedović

[90] Za pranje novca utvrđuje kaznu zatvora od jedne godine i šest mjeseci, a za nedozvoljenu trgovinu godinu dana zatvora.

[91] U pitanju je jedinstvena kazna za dva djela, ranije je bilo tri jer je za falsifikat optužbe odbijena, što je objašnjeno u nastavku studije.

Grafik 7: Pregled izrečenih kazni po optuženima – Viši sud i Apelacioni sud

Pored toga, **Apelacioni sud je za trojicu optuženih odbio optužbe za falsifikovanje isprava zbog nastupanja absolutne zastarjelosti krivičnog gonjenja**, što je dodatno umanjilo jedinstvene zatvorske kazne na koje su osuđeni.

U presudi se konstatiše da je **zastara** za ovo krivično djelo u odnosu na ove optužene nastupila 09. oktobra 2013. godine, **19 dana prije nego je Apelacioni sud održao sjednicu.**

Prvostepena presuda donešena je 17. aprila 2013. godine, pa je **Apelacioni sud imao oko pet mjeseci da donese presudu prije nego što je nastupila zastarjelost gonjenja za ovo krivično djelo.**

Optuženi	Djelo	Propisana kazna	Presuda Višeg suda	Presuda Apelacionog suda
Prvo-optuženi	Pranje novca	1 – 10 god	2 god	1 god i 6 mj
	Nedozvoljena trgovina	1 – 6 god	1 god i 6 mj	1 god
	Falsifikovanje isprave	do 3 god	4 mj	odbijena optužba
<i>Jedinstvena kazna</i>			<i>3 god i 9 mj</i>	<i>2 god i 3 mj</i>
Dvojica optuženih	Pranje novca	1 – 6 god	6 mj	3 mj
	Falsifikovanje isprave	do 3 god	2 mj	odbijena optužba
	<i>Jedinstvena kazna</i>		<i>7 mj</i>	<i>3 mj</i>
Vozač 1	Nedozvoljena trgovina	1 – 6 god	4 mj	uslovno, 4 mj
Vozač 2	(izvršeno pomaganjem)		3 mj	uslovno, 3 mj

Tabela 3: Pregled izrečenih kazni Višeg i Apelacionog suda

Oslobođeni carinik i petorica policajaca ranije osuđivani

Iz presude Višeg suda proizilazi da u Upravi carina i Upravi policije na poslovima otkrivanja krivičnih djela i njihovih izvršilaca rade lica koja su osuđivana, neki i za teža krivična djela.

Tako iz presude proizilazi da je optuženi **carinik ranije osuđivan na tri i po godine zatvora zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda**.

Jedan granični policajac osuđivan je na **četiri godine zatvora zbog krivičnih djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija**.

Drugi policajac osuđivan je **uslovno zbog krivičnog djela otmica, dva policajca osuđivana su uslovno za falsifikovanje javne isprave**, dok je jedan policajac **dva puta osuđivan za falsifikovanje javne isprave**, a jedan policajac uslovno za **ugrožavanje javnog saobraćaja**.

Studija slučaja 4: Na kome je teret dokazivanja porijekla novca?

Ova studija pokazuje da je Viši sud u Bijelom Polju u jednoj presudi konstatovao da je teret dokazivanja porijekla novca na optuženom, dok je u drugim slučajevima utvrdio da je teret dokazivanja na tužilaštvu.

Takvu presudu je potvrdio i Apelacioni sud, ne osvrćući se na takve zaključke. U ovom slučaju sudovi su potvrdili i da je tužilaštvo optuženom stavilo na teret pranje novca prije izvršenja krivičnog djela.

Za postojanje krivičnog djela pranje novca potrebno je, između ostalog, dokazati da taj novac potiče iz kriminalne aktivnosti, odnosno da ima nezakonito, tj. kriminalno porijeklo. Teret dokazivanja te činjenice, kao i svake druge činjenice od koje zavisi postojanje krivičnog djela, je na tužilaštvu.

U dva najznačajnija postupka koji su vođeni za krivično djelo pranje novca, Viši sud u Bijelom Polju je oslobođio optužene jer tužilaštvo **nije dokazalo da novac potiče iz krivičnog djela koje je navedeno u optužnici**. [92] Te presude su potvrdili Apelacioni i Vrhovni sud.

Međutim, isti taj sud, pa čak i isti sudija koji je bio predsjednik sudske vijeća u slučaju protiv Šarića i član sudske vijeća u slučaju protiv Kalića,[93] je zauzeo **drugačiji stav u postupku protiv Vladana Simonovića iz Berana** zbog pranja preko pola miliona eura [94] stečenih međunarodnim krijućem čarenjem četiri kilograma kokaina. [95]

U presudi tog suda [96] se navodi:

„Dakle, na optuženom je teret dokazivanja da novac ima legalno porijeklo a dokazivanjem te činjenice optuženi eliminiše osnovanu sumnju da novac vodi porijeklo iz kriminalne djelatnosti“, kao i

„U konkretnom slučaju na osnovu objektivnih činjenica zaključuje se da optuženi nije prikrio način pribavljanja novca, jer nije pribavljen kriminalnom djelatnošću, trgovinom drogama, jer je optuženi dokazao zakonito porijeklo novca, pošto je teret dokazivanja upravo bio na njemu“.

Ovu presudu potvrdio je i Apelacioni sud Crne Gore,[97] bez osvrtanja na stav Višeg suda u Bijelom Polju da je teret dokazivanja na optuženom. Dvoje od troje sudija iz vijeća Apelacionog suda koje je odlučivalo u ovom predmetu prethodno je učestvovalo u donošenju presuda u kojima je zauzet potpuno suprotan stav. [98]

[92] Apelacioni i Vrhovni sud Crne Gore u postupku protiv Duška Šarića i Jovice Lončara utvrdili su da navodi optužnice ukazuju samo na sumnju, odnosno samo predstavljaju indicije, da je novac pribavljen krivičnim djelom neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga i zaključili su da ovu činjenicu tužilaštvo nije dokazalo. Iz tog razloga optuženi su oslobođeni. Isto tako, u postupku koji je vođen protiv Mersudina, Safeta i Amine Kalić sudovi su zaključili da tužilaštvo nije dokazalo da novac potiče iz krivičnog djela za koje je Mersudin Kalić osuđen u Njemačkoj. Takođe, činjenica da za 3,5 miliona eura nije postojao osnov koji bi dokazao porijeklo tog novca nije bila od značaja za drugaćiju odluku, jer su sudovi smatrali da to ne znači da taj novac potiče iz krivičnog djela i da tužilaštvo tu činjenicu nije dokazalo. Detaljnije u studijama slučaja 1 i 2.

[93] Sudija Šefkija Dešević je bio predsjednik sudske vijeća u slučaju protiv Šarića i član sudske vijeća u slučaju protiv Kalića, a u ovom predmetu je sudio samo on, kao sudija pojedinac.

[94] Izvor: <https://www.monitor.co.me/vile-zgrade-dipovi-hotelii/>

Iz presude je izbrisani i podatak o iznosu novca koji je po navodima optužnico opran

[95] Po optužnici Višeg državnog tužilaštva u Bijelom Polju Kt.br. 29/13 od 07.04.2014 godine

[96] Presuda Višeg suda u Bijelom Polju K.br.19/14 od 17.07.2014. godine.

[97] Presuda Kž,br.154/2014 od 28.11.2014. godine

[98] Predsjednik vijeća bio je sudija Zoran Smolović, koji je bio predsjednik vijeća i u predmetima protiv Šarića i Kalića, drugi član vijeća sudija Milenka Žižić bila je član vijeća i u predmetu protiv Kalića, dok je treći član vijeća bio tadašnji sudija sada Glavni specijalni tužilac Milivoje Katnić

Optuženi i odbrana mogu da dokazuju da je porijeklo novca zakonito, međutim oni nemaju obavezu da to čine i nikako se ne može smatrati da je teret dokazivanja ove činjenice na njima. Optuženi sam odlučuje na koji način će se braniti od optužbi tužilaštva i on se može odlučiti i na potpunu pasivnost i odbranu „čutanjem“, a teret dokazivanja optužbe, odnosno činjenica od kojih zavisi postojanje krivičnog djela nesporno je na tužilaštvu.

I u ovom slučaju Viši sud u Bijelom Polju i Apelacioni sud Crne Gore utvrdili su da je tužilaštvo optuženom stavilo na teret pranje novca u vrijeme prije nego je taj novac, po navodima optužnice, stekao trgovinom drogama.

U ovom postupku tužilaštvo je stavilo na teret optuženom da je novac stekao trgovinom drogama u periodu od 11. decembra 2007. do 12. januara 2008. godine i da je taj novac uveo u legalne bankarske tokove u 2004., 2005., 2006., kao i u februaru i martu 2007. godine.

To je objektivno nemoguće jer **iz navoda optužnice proizilazi da je optuženi prao novac prije nego ga je stekao vršenjem krivičnog djela.**

Izvršenje krivičnog djela:
od 11. decembra 2007. do
12. januara 2008.

Pranje novca:
u 2004., 2005., 2006., i u
februaru i martu 2007.

Skrivanje podataka

Iz ove presude je izbrisano **ime tužioca** koji je postupao i optuženom stavio na teret pranje novca u vrijeme prije nego što je stečen trgovinom narkoticima.

Izbrisani je čak i podatak **o iznosu novca** za koji je tužilaštvo tvrdilo da je opran, što je bitno obilježje bića krivičnog djela pranje novca od koga zavisi i koja će kvalifikacija optuženom biti stavljena na teret. Odnosno, od toga zavisi da li se optuženi tereti za lakši ili neki od težih oblika krivičnog djela, koja kazna je zaprijećena i kada nastupa zastarjelost krivičnog gonjenja. Iz presude je izbrisani i svaki pojedinačni iznos novca koji je prema otpužnici uplaćivan kako bi bio opran.

I u ovom slučaju iz presuda su uklonjeni podaci o identitetu optuženog, branilaca, svjedoka i drugih lica.

3.3. Drugi propusti tužilaštva

Pojedini specijalni tužioci su pravili očigledne propuste u optužnicama za pranje novca zbog kojih su donijete oslobađajuće presude ili je zastaralo krivično gonjenje.

Iz primjera datog u ovom poglavlju se vidi da je tužilaštvo optužilo stranog državljanina da je **pao novac prije nego što je izvršio krivično djelo** kojim je taj novac navodno stekao. Pri tome se tužilaštvo pozvalo na presudu suda Ruske Federacije u kojoj je jasno navedeno da optuženi **nije stekao nikakvu imovinsku korist** izvršenjem krivičnog djela za koje je osuđen.

Drugi primjer pokazuje da je krivično gonjenje pranja novca zastaralo zbog greške koju su tužilac napravio u optužnicama, i otkrio tek nakon više godina suđenja.

U tom slučaju tužilaštvo je podiglo optužnicu kojom je optuženom stavilo na teret teži oblik krivičnog djela pranje novca koje postoji kada iznos novca prelazi 40 hiljada eura, iako ga je teretilo za samo 17 hiljada eura. Tek nakon dvije godine suđenja i dokaznog postupka, tužilaštvo je ispravilo grešku i promijenilo optužnicu, ali je odavno nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja.

Studija slučaja 5: Pao novac prije nego što ga (ni)je stekao

Tužilaštvo je stavilo na teret optuženom da je pao novac prije nego što je izvršio krivično djelo kojim je taj novac navodno stekao.

Optužnica je zasnovana na pravosnažnoj presudi suda Ruske Federacije kojom je utvrđeno da optuženi nije stekao imovinsku korist izvršenjem krivičnog djela za koje je osuđen.

Tužilaštvo nije pružilo ni jedan dokaz da novac potiče od krivičnog djela koje se navodi u optužnici, pa je postupak okončan oslobađajućom presudom.

Optužnicom Specijalnog tužioca [99] optuženom je stavljen na teret pranje 3,3 miliona eura stečenih krivičnim djelom zloupotreba ovlašćenja po funkciji [100] za koje je pravosnažno osuđen presudom suda Ruske Federacije, kao i krivičnim djelom pranje novca za koje je istom presudom osuđen njegov brat, ali i krivičnim djelima pljačka [101] i protivpravno preduzetništvo [102] za koja su tom presudom osuđena tri ruska državljanina.

[99] Kt-S.br.15/11 od 28.08.2011. godine

[100] Naziv krivičnog djela iz člana 285. Krivičnog zakona Ruske Federacije

[101] Naziv krivičnog djela iz člana 159 dio 4 Krivičnog zakona Ruske Federacije

[102] Naziv krivičnog djela iz člana D 171 dio 2 t. „B“ Krivičnog zakona Ruske Federacije

Viši sud u Podgorici je donio **oslobađajuću presudu** [103] nakon što je utvrdio da protiv optuženog i povezanih lica, nije ni vođen, niti okončan krivični postupak za bilo koje krivično djelo koje uključuje pribavljanje imovinske koristi, prije izvršenja krivičnog djela pranja novca koje mu je tužilaštvo stavilo na teret.

Sud je utvrdio da novac za koji je tužilaštvo tvrdilo da je opran u Crnoj Gori ni u kom slučaju ne može biti stečen krivičnim djelom koje se navodi u optužnici, jer tim djelom optuženi nije pribavio bilo kakav novac, već je osuđen uslovno i nije obavezan na vraćanje bilo kakve koristi. U presudi Višeg suda u Podgorici navodi se da iz presude suda Ruske Federacije proizilazi "da nije došlo do bilo kakvog prisvajanja novca" radnjama optuženog, da se uplate na njegovim računima ne mogu dovoditi u vezu sa uplatama koje se navode u presudi ruskog suda jer su njih izvršila druga lica bez odgovornosti optuženog, koji je za te radnje oslobođen.

Takođe, u presudi Višeg suda u Podgorici navodi se da iz presude suda Ruske Federacije proizilazi da optuženi "nije obavezan na vraćanje bilo kakvih sredstava". Dakle, optuženi nije stekao novac izvršenjem krivičnog djela za koje je osuđen presudom Ruske Federacije.

U presudama Višeg i Apelacionog suda se konstatuje da je optuženi osuđen presudom suda Ruske Federacije za krivično djelo izvršeno od 11. aprila do 12. maja 2006. godine, dok je priliv preko 2,5 miliona eura na računima optuženog u Crnoj Gori izvršen u periodu od 11. jula 2003. do 5. aprila 2006. godine. [104] Iz toga proizilazi da je veći dio novca za koji je tužilaštvo tvrdilo da je optuženi prao prenešen na račune u Crnoj Gori prije nego što je izvršeno predikatno krivično djelo iz optužnice.

Presuda ruskog suda:
krivično djelo je izvršeno

**od 11. aprila
do 12. maja 2006.**

Optužnica tužilaštva:
pranje novca je izvršeno

**od 11. jula 2003.
do 5. aprila 2006.**

Apelacioni sud Crne Gore je odbio žalbu tužioca protiv oslobađajuće presude Višeg suda i zaključio:

"...svakako da ovaj novac ni u kom slučaju ne može biti stečen krivičnim djelom prema presudi Zjuzinskog reonskog suda u Moskvi, odnosno kako to predmetna optužba predstavlja". [105]

U presudi Apelacionog suda se zaključuje da su druga lica, osuđena presudom ruskog suda, legalizovali i podijelili sredstva stečena izvršenjem krivičnih djela, "što je bio povod i osnov za njihovu krivično pravnu odgovornost, za krivično djelo pranje novca iz člana 174 dio 1 Krivičnog zakonika Ruske Federacije, za koje su i osuđeni".

[103] K.br.86/14 od 15.06.2015. godine

[104] U presudi nisu date informacije kada je na račune optuženog prenešen preostali novac čiji iznos je, po optužnici, oko 800 hiljada eura.

[105] Kž.br.141/15 od 25.11.2015. godine

Dakle, po istoj presudi ruskog suda taj “prljavi novac” je već ušao u legalne tokove i zbog toga su druga lica osuđena za pranje novca. Odnosno, taj novac je već opran, pa može biti samo predmet oduzimanja, a ne ponovnog ciklusa pranja novca.

Zato se u presudi Apelacionog suda navodi:

„Naime, predmetni novac tzv. 'prljav novac', po pravosnažnoj presudi Zjuzinskog reonskog suda u Moskvi, je ušao u legalne ekonomski tokove, što znači da je prošao posljednju fazu pranja novca, tj. fazu integracije, posle čega se javlja kao novac koji potiče od zakonom dozvoljene djelatnosti i isti može biti predmet u postupku oduzimanja, ali ne i objekat radnje pranja novca, kako je to optuženom optužbom stavljeno na teret...“

Skrivanje podataka

I u ovom slučaju sudovi su sakrili niz podataka iz presuda koji onemogućavaju analizu rada pravosuđa. Iz presude je **izbrisano ime tužioca** koji je postupao u predmetu, pa se ne zna koji tužilac je podigao i zastupao ovaku optužnicu. [106]

Iz presude su izbrisani i **podaci o vremenu kada je optuženi zaključivao ugovore preko kojih tužilaštvo tvrdi da je prao novac.**

Pored uklanjanja podataka o identitetu optuženog i svih drugih lica osuđenih u Ruskoj Federaciji, iz presuda su takođe izbrisani i **nazivi kompanija i banaka korišćenih za pranje novca.**

[106] U presudi se navodi da je optužnicu zastupao zamjenik Specijalnog tužioca iz Podgorice sa inicijalima M.S., a vjerovatno se radi o tužiocu Miri Samardžić

Studija slučaja 6: Zastarjelost zbog greške u optužnici

U ovom slučaju tužilaštvo je podiglo optužnicu kojom je optuženom stavilo na teret teži oblik krivičnog djela pranje novca, iako ga je teretilo za samo 17 hiljada eura. Tek nakon dvije godine suđenja i dokaznog postupka, tužilaštvo je ispravilo grešku i promijenilo optužnicu, ali je odavno nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja.

Specijalni tužilac iz Podgorice Mira Samardžić je podigla optužnicu [107] kojom je optuženom stavila na teret teži oblik krivičnog djela pranje novca za koje je bila zaprijećena kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina. Djelo koje je bilo predmet optužnice izvršeno je deset godina prije optuženja, odnosno u avgustu 2004. godine.

Nakon završenog dokaznog postupka koji je trajao dvije godine, Specijalni tužilac je promijenio optužnicu i stavio na teret optuženom lakši oblik tog krivičnog djela sa propisanom kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Naime, **prvobitnom optužnicom bila je navedena pogrešna pravna kvalifikacija krivičnog djela**. Njom se optuženi se teretio za pranje novca u iznosu od 17 hiljada eura, a stavljeni mu je na teret teže krivično djelo koje postoji kada iznos novca prelazi 40 hiljada eura.

Međutim, u vrijeme podizanja optužnice [108] bilo je ostalo nepunih četiri i po mjeseca do nastupanja apsolutne zastarjelosti krivičnog gonjenja, pa je bilo nemoguće postupak pravnosnažno okončati prije nastupanja zastarjelosti.

Nakon izmjene optužnice Viši sud u Podgorici je odbio optužbu zbog zastarjelosti krivičnog gonjenja [109] koja je nastupila za lakše krivično djelo.

Naime, izmijenjenom optužnicom optuženom je stavljen na teret krivično djelo [110], za koje je po zakoniku bila propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Relativni rok za nastupanje zastarelosti krivičnog gonjenja za ovo krivično djelo je pet godina [111], a apsolutni rok 10 godina. [112] U optužnici je navedeno da je krivično djelo izvršeno 2. avgusta 2004. godine, pa je apsolutna zastarjelost krivičnog gonjenja nastupila 2. avgusta 2014. godine.

Na presudu Višeg suda se žalio samo optuženi i Apelacioni sud je potvrdio u septembru 2016. godine. [113] Tako je optužba pravnosnažno odbijena zbog zastarjelosti krivičnog gonjenja dvanaest godina nakon izvršenja djela koje je optuženom stavljen na teret.

[107] KT.br.30/13 od 20. marta 2014.

[108] Optužnica je podnešena 20. marta 2014. godine

[109] Presuda Višeg suda u Podgorici KS.br.8/15 od 20.05.2016. godine

[110] iz člana 268 stav 2 u vezi stava 1 Krivičnog zakonika

[111] Shodno odredbama člana 124 stav 1 tačka 5 Krivičnog zakonika

[112] Shodno odredbama člana 125 stav 7 apsolutni rok podrazumijeva dvostruko vrijeme od vremena predviđenim članom 124 stav 1 tačka 5

[113] Presuda Kzs.br.14/2016

4.

UPRAVLJANJE ODUZETOM IMOVINOM

Državni budžet će biti oštećen za nekoliko miliona eura zbog propusta u upravljanju imovinom koja je privremeno oduzeta u toku najvažnijih sudskih postupaka za pranja novca, okončanih oslobađajućim presudama.

U slučaju Kalića, oduzeta imovina je nerealno procijenjena, a zatim je njom loše upravljano, što je dovelo do višemilionskih potraživanja. Istovremeno, i u slučaju Šarića, kao i u slučaju Kalića, dio oduzete imovine država je dala u zakup povezanim licima.

Privremeno i trajno oduzimanje imovine stečene kriminalnom djelatnošću, kao i upravljanje tom imovinom je regulisano odredbama Zakona o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću. Radi se o odredbama koje na najopštiji način regulišu ovu oblast i koje ne daju odgovor na koji način konkretno se postupa sa oduzetom imovinom u određenim slučajevima. [114]

Poslove upravljanja oduzetom imovinom vrši Uprava za imovinu.

[114] Zbog nedostataka zakonskog okvira u ovoj oblasti, MANS je u junu 2019. godine sačinio i dostavio Ministarstvu pravde konkretnе preporuke za unapređenje zakonskog okvira zasnovane na uporednim iskustvima Italije i Hrvatske. Detaljnije informacije su date u MANS-ovim Preporukama - Oduzimanje i upravljanje imovinom stečenom kriminalnom djelatnošću

Studija slučaja 7: Upravljanje imovinom Kalića

Privremeno oduzeta imovina u slučaju Kalića prvo je nerealno procijenjena, a zatim je njome loše upravljano. Dio oduzete imovine je jedno vrijeme bio dat u zakup licima koja su povezana sa Kalićima.

Manjkavosti i propusti u upravljanju oduzetom imovinom će uzrokovati višemilionsku štetu po državni budžet, jer su već donešene brojne presude za isplatu naknada štete u ovim slučajevima.

„Napumpana“ procjena vrijednosti oduzete imovine

Kalićima je u ljetu 2011. godine privremeno oduzeta imovina, a firma „Geotech“ iz Podgorice je njenu vrijednost procijenila na preko 28 miliona. [115] U javnosti su iznošene sumnje da je realna vrijednost te imovine višestruko manja.

Firma „Geotech“ je procijenila da je u septembru 2011. godine kvadratni metar zemljišta u centru Rožaja vrijedio 500 eura, iako se prema odluci Opštine Rožaje iz juna iste godine vrijednost zemljišta u tom gradu kretala od jednog do 120 eura po kvadratnom metru. [116]

Zemljište u industrijskoj zoni na ulazu u Rožaje čiju je vrijednost „Geotech“ procijenio na 320 eura po kvadratnom metru, prema opštinskoj odluci vrijedjelo je devet eura. Objekte fabrike koja je oduzeta „Geotech“ je procijenio na skoro dva miliona eura, hotel „Turjak“ koji nije bio u funkciji na 2,5 miliona eura.

Poslovni centar od 380m² u Rožajama procijenjen je na više od pola miliona eura, odnosno 1,4 hiljada eura po kvadratnom metru, dok je kvadrat stambenog prostora u Podgorici procijenjen na 2,5 hiljade eura.

Takve, očigledno nerealne procjene, Kalići upravo koriste pred sudom za potraživanje više miliona eura po osnovu naknade štete.

Oduzetu imovinu zakupilo povezano lice

Dok je upravljala oduzetom imovinom Uprava za imovinu je nekoliko objekata dala u zakup licima koja su povezana sa Kalićima.

Uprava za imovinu je izdala Hotel „Rožaje“ u zakup firmi R&D Šped iz Rožaja za mjesecnu zakupninu od 1,5 hiljada eura. Osnivač, direktor i zastupnik ove firme je Zufer Šutković, koji je nudio svoju kuću kao jemstvo da se Mersudin Kalić pusti iz pritvora. [117] Njemu je Uprava izdala i benzinsku stanicu u Rožajama i kafić „Tajson“.

Iz toga proizilazi osnovana sumnja da su Kalići preko povezanih lica nesmetano koristili imovinu koja im je bila oduzeta i za koju sada potražuju naknadu štete između ostalog i zbog toga što nisu bili u mogućnosti da je koriste. U tužbama Kalića protiv države navodi se da su neke stvari otuđene ili propale zbog nedomaćinskog odnosa države prema imovini,[118] zbog čega se angažuju vještaci koji treba da procijene iznos štete na imovini. [119]

[115] Dnevni list "Vijesti": "Optužbe padaju, milionske odštete rastu", 18. april 2019., <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/optuzbe-padaju-milionske-odstete-rastu>

[116] Ibid.

[117] Ibid.

[118] Antena M: "Kalić tuži državu i za nestali namještaj", 9. nove,bar 2018., <https://www.antenam.net/drustvo/99887-kalic-tuzi-drzavu-i-za-nestali-namjestaj>

[119] Kolektiv: "Kalić tuži državu i upravu za imovinu: traži odštetu zbog poplave i nestanka stvari iz stana", 9. novembar 2018., <https://kolektiv.me/122372/kalic-tuzi-drzavu-i-upravu-za-imovinu-trazi-odstetu-zbog-poplave-i-nestanka-stvari-iz-stana>

Milionska odšteta

Safet, Amina i Mersudin Kalić, kao i njihove kompanije, podnijele su osnovnim sudovima u Rožajama, Podgorici i Ulcinju brojne tužbe protiv države tražeći naknadu štete od oko 10 miliona eura. [120]

U šest postupaka prvostepenim presudama dosuđeno im je oko 3 miliona eura:

- u postupku „M Petrol“-a protiv države radi izgubljene dobiti, Kalići su tražili su 831.342 eura, a prvostepeno im je dosuđeno 434.877 eura,
- u dodatnom postupku toj kompaniji je dosuđeno i 789.024 eura za stvarnu štetu;
- u postupku „Tajson“-a je tražen 704.671 euro, a dosuđeno je 462.899 eura;
- u postupku AD „Kristal“ protiv države dosuđeno je 1.154.479 eura;
- u postupku Safeta Kalića protiv države radi naknade stvarne štete traženo je 206.736,80 eura, a prvostepeno je dosuđeno 6.819 eura [121],
- u postupku „Turjak“-a protiv države je traženo 743.916 eura, a dosuđeno 318.000 eura. [122].

U trenutku izrade ove publikacije ti predmeti su se nalazili u Višem суду u Bijelom Polju koji treba da odluči po žalbama.

U toku su postupci

- AD „Turjak“ i Hotel Rožaje u kojima Kalići potražuju još 1,8 miliona eura,
- zbog izgubljene dobiti za AD „Kristal“ i DOO „Daut Daut“, gdje za izgubljenu dobit Kalići traže milionske iznose
- odšteta za stan od 192 kvadrata od 128 hiljada eura [123]
- odšteta za vozilo “Hamer” koji je Uprava za imovinu ustupila Specijalnoj antiterorističkoj jedinici policije u iznosu od 21 hiljadu eura [124]
- postupak zbog stana na Svetom Stefanu od 20 hiljada eura za naknadu materijalne štete i izgubljene dobiti [125],
- postupak zbog zemljišta i objekata u Ulcinju.

Mersudin Kalić je ranije dobio odštetu od 32.500 eura, a Safetova supruga Amina od 14.000 eura, zbog neosnovanog hapšenja. [126].

[120] Vijesti: "Optužbe padaju, millionske odštete rastu", 18. april 2019., <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/optuzbe-padaju-millionske-odstete-rastu>, Standard: "Safet Kalić protiv Crne Gore: Na суду трајо накнаду материјалне штете и изгубљене добити за стан на Светом Стевану", 8. новембар 2018., <http://standard.co.me/index.php/hronika/item/32703-safet-kalic-protiv-crne-gore-na-sudu-trazio-naknadu-materijalne-stete-i-izgubljene-dobiti-za-stan-na-svetom-stefanu>

[121] Vijesti: "Optužbe padaju, millionske odštete rastu", 18. april 2019., <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/optuzbe-padaju-millionske-odstete-rastu>

[122] Dan: "Kaliću još 318.000 eura", 14. april 2019., <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=692303&datum=2019-04-14>

[123] Kolektiv: "Vještak procjenio: Safetu Kaliću pripada 128.000 EURA odštete za stan?", 6.jun 2019.,<https://www.kolektiv.me/136779/vjestak-procjenio-safetu-kalicu-pripada-128000-eura-odstete-za-stan->

[124] CDM: „Brat Safeta Kalića zbog štete na hameru traži 21.000 eura“, 24. april. 2019., <https://www.cdm.me/hronika/brat-safeta-kalica-zbog-stete-na-hameru-trazi-21-000-eura/>

[125] Standard: "Safet Kalić protiv Crne Gore: Na суду трајо накнаду материјалне штете и изгубљене добити за стан на Светом Стевану", 8. новембар 2018., <http://standard.co.me/index.php/hronika/item/32703-safet-kalic-protiv-crne-gore-na-sudu-trazio-naknadu-materijalne-stete-i-izgubljene-dobiti-za-stan-na-svetom-stefanu>

[126] Standard: "Safet Kalić dobio dozvolu za poslovno-stambeni objekat", 1. februar 2019., <http://standard.co.me/index.php/ekonomija/item/40230-safet-kalic-dobio-dozvolu-za-poslovno-stambeni-objekat>

Studija slučaja 8: Upravljanje imovinom Šarića

Kao i u slučaju Kalića, u predmetu protiv Šarića, dio oduzete imovine bio je dat u zakup povezanim licima.

Zbog neosnovanog lišenja slobode i izgubljene lične zarade optuženima je već dosuđena naknada štete od preko 330 hiljada eura.

Optuženi imaju pravo i na naknadu štete zbog nemogućnosti korišćenja imovine, naknadu štete koja je pričinjena na imovini i naknadu štete zbog izgubljene dobiti, ali nema javno dostupnih informacija da su ti postupci pokrenuti.

Oduzeta imovina iznajmljena povezanim licima

Oduzetu imovinu Šarića Uprava za imovinu je davala u zakup povezanim licima.

Tako je mašine firme „Mat Company“, noćni klub „Municipium“ i fabriku betona iznajmila firmi „Tim Company“ iz Pljevalja. Na čelu te firme bio je Mohamed Dalagija, koji je bio direktor upravo „Mat Company“. Takođe, sjedište firme „Tim Company“ nalazi se na istoj adresi i u istim prostorijama kao i firma „Mat Company“, a na istom mjestu je i porodična adresa Šarića. [127]

Tako proizilazi osnovana sumnja da su Šarići preko povezanih lica nesmetano koristili imovinu koja im je bila oduzeta.

Koliko će državu koštati oslobođajuće presude?

Samo na osnovu naknade štete zbog neosnovanog lišenja slobode Dušku Šariću je pravnosnažnom presudom dosuđeno 103.000 eura, dok je Jovici Lončaru po istom osnovu dosuđeno 106.200 eura. [128]

Osim toga, Lončaru je dosuđeno još 126.000 eura na ime naknade štete za plate koje mu nijesu isplaćivane za vrijeme koje je, kako je utvrđeno sudskim odlukama, neosnovano proveo u pritvoru. [129].

Takođe, Duško Šarić ima pravo da potražuje od države i naknadu štete po osnovu nemogućnosti korišćenja imovine u vrijeme dok je ista bila blokirana, naknadu štete na imovini i naknadu štete zbog izgubljene dobiti.

[127] Dnevni list "Vijesti": "Firmi povezanoj sa Šarićima pet miliona eura od države Crne Gore", 25. jun 2018., <https://www.vijesti.me/vijesti/ekonomija/firmi-povezanoj-sa-saricima-pet-miliona-eura-od-drzave-crne-gore>

[128] Dnevni list "Vijesti": "Država dužna Šariću 103.000 eura, plus kamatu", 17. maj 2019., <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/drzava-duzna-saricu-103-000-eura-plus-kamatu>

[129] Dnevni list „Dan“: "Greske tužilaštva plaćamo tri i po miliona", 1. maj 2019., <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Vijest%20dana&datum=2019-05-01&clanak=694403>

5.

ODGOVORNOST PRAVOSUĐA

Ni jedan tužilac nije odgovarao za propuste u optužnicama koji su doveli do oslobođajućih presuda, niti za neažurnost zbog koje je nastupila zastara krivičnog gonjenja.

Tužioci koji su napravili greške u najvažnijim predmetima nisu odgovarali u disciplinskim postupcima, već su unaprijeđeni.

Sudije su potvrđivale optužnice za radnje koje po zakonu nijesu krivično djelo ili u kojima nema ni jednog dokaza za optuženje, umjesto da ih vrate na ispravku ili postupak obustave prije suđenja. Zbog toga su važni predmeti okončani oslobođajućim presudama i zabranom ponovnog suđenja za ista krivična djela.

Zbog takvih grešaka ni jedan sudija nije disciplinski odgovarao.

5.1. Odgovornost tužilaca

4

Disciplinska postupka za pet godina

Ni u jednom slučaju tužioci nisu disciplinski odgovarali zbog propusta u optužnicama koji su doveli do oslobađajućih i odbijajućih presuda u postupcima pranja novca.

Propusti tužilaca doveli su do oslobađajućih presuda u dva najznačajnija predmeta pranja novca,[130] ali i u nizu drugih postupaka.

Tužioci su podizali optužnice bez dokaza da novac potiče iz krivičnog djela, a u nekim slučajevima su stavljali na teret optuženima i radnje koje ne predstavljaju krivično djelo. Pojedini tužioci su u optužnicama tvrdili da je prljavi novac opran prije nego što je izvršeno krivično djelo kojim je navodno stečen. Neki tužioci su neazurno postupali, uslijed čega su donešene odbijajuće presude zbog zastare, a neki su odustajali od krivičnog gonjenja nakon višegodišnjeg sudskog postupka protiv većeg broja optuženih.

Međutim, tužioci nisu snosili odgovornost za greške u tim optužnicama, iako se zbog njih optuženima više ne može suditi za ta krivična djela.

Prema podacima tužilaštva, od 2013. do 2018. godine, pokrenuta su četiri disciplinska postupka protiv tužlaca, i to isključivo u vezi sa neprijavljinjem prihoda ili imovine, a ne zbog nestručnog postupanja ili neazurnosti.

Zakon o državnom tužilaštvu propisuje više disciplinskih prekršaja za državne tužioce [131], a **nestručno ili nesavjesno** obavljanje tužilačke funkcije predstavlja najteži disciplinski prekršaj. Taj prekršaj se može utvrditi ukoliko tužilac bez opravdanja radi manje od polovine norme, dva puta za redom je ocijenjen ocjenom ne zadovoljava, ili mu je dva puta izrečena sankcija za teže prekršaje, odnosno ukoliko počne da obavlja drugu javnu funkciju ili drugu djelatnost. [132]

Ukoliko tužilac bez opravdanog razloga ne postupa u predmetima u zakonom propisanim rokovima, a uslijed toga nastupi **zastarjelost**, nemogućnost vođenja postupka i druge posljedice propisane zakonom, počinio je teži disciplinski prekršaj.

Predlog za utvrđivanje disciplinske odgovornosti državnog tužioca mogu podnijeti rukovodilac državnog tužilaštva, rukovodilac neposredno višeg državnog tužilaštva, vrhovni državni tužilac, ministar pravde i Komisija za praćenje primjene Etičkog kodeksa državnih tužilaca. [133]

Ni jedan tužilac nije odgovorao zbog zastare krivičnog gonjenja.

[130] Predmeti protiv Šarića i Kalića

[131] Član 108 Zakona o državnom tužilaštvu. Osim prekršaja nedostavljanja podataka o imovini i prihodima u skladu sa propisima kojima se uređuje sprječavanje sukoba interesa, taj zakon propisuje još devet težih disciplinskih prekršaja, četiri prekršaja i dva najteža.

[132] Član 108, stav 6 Zakona o državnom tužilaštvu

[133] Član 110. Zakona o državnom tužilaštvu

Studija slučaja 9: Napredovanje umjesto disciplinskog postupka

Specijalni tužioci koji su napravili ogromne propuste u postupcima protiv Šarića i Kalića su napreovali u službi, umjesto da snose odgovornost. Njihova imena su sakrivena u pravosnažnim sudskim presudama.

Optuženima Kaliću i Šariću tužilaštvo je stavilo na teret krivično djelo pranje novca, iako nije obezbijedilo ni jedan dokaz da novac potiče od krivičnog djela. [134]

Dodatno, Kalića i Šarića je tužilaštvo teretilo i za nešto što je sud kasnije utvrdio da samo po sebi nije krivično djelo. [135] Tako je u slučaju Kalića tužilac stavio optuženima na teret prenos novca sa jednog računa na drugi bez pravnog osnova, što samo po sebi nije krivično djelo. Šarića je tužilaštvo teretilo da je počinio krivično djelo koje nije bilo propisano u vrijeme izvršenja, ali i zato što je izvršio određene radnje koje ne predstavljaju krivično djelo. [136]

I jedan i drugi postupak su okončani oslobađajućim presudama, pa optuženima više ne može biti suđeno za ta djela. Njima je do sada nepravosnažno dosuđeno preko tri miliona eura za naknadu štete zbog neosnovanog hapšenja i neadekvatnog upravljanja privremeno oduzetom imovinom. [137]

Obje optužnice je podnijelo tadašnje Specijalno tužilaštvo na čijem čelu je bila **Đurđina Nina Ivanović**. [138]

Ona je sredinom 2015. godine napreovala na funkciju zamjenika Vrhovnog državnog tužioca [139], a i danas je tužilac u Vrhovnom državnom tužilaštvu. [140]

U dostupnim presudama nema podataka o drugim tužiocima koji su postupali u slučaju Šarića, dok su u slučaju Kalića, pored Ivanović, optužnicu zastupala još najmanje dva tužioca.

U prvostepenoj presudi se navodi da je optužnica izmijenjena u prisustvu tužioca "T.Ž." Prema javno dostupnim podacima samo zamjenik višeg državnog tužioca, **Željko Tomković**, ima takve inicijale. [141]

Takođe, u medijima je navođeno da je optužnicu pred sudom zastupao i Hasan Lukač, tadašnji zamjenik specijalnog tužioca. [142]

I ta dva tužioca su unaprijeđena u toku 2015. godine, kada je donešena prvostepena presuda u ovom predmetu.

Željko Tomković je krajem te godine unaprijeđen u državnog tužioca u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici, a tu funkciju obavlja i danas. [143]

Hasan Lukač je unaprijeđen u državnog tužioca u Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju, a kasnije je izabran i za člana Tužilačkog savjeta. [144]

[134] Ovi slučajevi su detaljno obrađeni u poglavlju 3.1. Najvažniji propusti pravosuđa, dok su u ovom poglavlju samo prenijeti najvažniji zaključci u kontekstu odgovornosti postupajućih tužilaca i sudija.

[135] ZKP u članu 373 tačka 1 propisuje da će sud izreći presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe ako djelo za koje je optužen po zakonu nije krivično djelo

[136] On je optužen da je stvorio kriminalnu organizaciju prije nego je to krivično djelo bilo propisano zakonom 2010. godine, kao i da je u vrijeme prometa kokaina **boravio** u Livinju, da je dva dana prije otkrivanja izvršilaca koji su vršili promet droge, **napustio** Milano i došao u Beograd i da je **davao određene naloge** drugim pripadnicima kriminalne organizacije putem telefona, ali za radnje preduzete **nakon** izvršenja krivičnog djela u vezi prometa kokaina, što su radnje koje Krivični zakonik ne propisuje kao krivično djelo neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga.

[137] Detaljnije u poglavlju 4. Upravljanje oduzetom imovinom.

[138] Dnevne novine "Dan": "Nina pod lupom zbog Kalića", 17. septembar 2016. godine, <https://www.dan.co.me/>?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=564784&datum=2016-09-17

Izvor: <https://www.monitor.co.me/i-ari-i-lonar-trae-odtetu-od-drave-nae-pare-za-korektne-momke/>

[139] Dnevni list "Dan": "Đurđina Ivanović zamjenik VDT-a", 25. jun 2015., <https://www.dan.co.me/>?nivo=3&rubrika=Hronika&clanak=498140&datum=2015-06-25

[140] <https://www.tuzilastvocg.me/index.php/vrhovno-drzavno-tuzilastvo/drzavni-tuzioci-u-vrhovnom-drzavnom-tuzilastvu>

[141] Pretraga podataka o funkcionerima po kategoriji tužioci, <https://portal.antikorupcija.me:9343/acamPublic/funkcionerSearch.htm>

[142] CIN: "nedjelotvorne istrage proizvode ogromne štete, ali niko ne odgovara: optužnice padaju, tužioci napreduju", 22. maj 2019. <http://www.cin-cg.me/nedjelotvorne-istrage-proizvode-ogromne-stete-ali-niko-ne-odgovara-tuzbe-padaju-tuzioci-napreduju/>

[143] <http://tuzilastvocg.me/index.php/vise-drzavno-tuzilastvo-podgorica>

[144] <https://www.tuzilastvocg.me/index.php/tuzilacki-savjet/clanovi-savjeta>

Studija slučaja 10: Nema odgovornosti ni za očigledne greške

Napredovali su i tužioci čije optužnice su sadržale lako uočljive greške koje su dovele do oslobođajućih presuda ili zastare krivičnog gonjenja.

Prao novac iako ga nije stekao

U ovom slučaju iz pravosnažne presude je **izbrisano ime tužioca** koji je postupao u predmetu. [145] U presudi se navodi da je optužnicu zastupao zamjenik Specijalnog tužioca iz Podgorice sa inicijalima M.S., a vjerovatno se radi o tužiocu Miri Samardžić.

U ovom slučaju tužilac je napravio nelogične i očigledne greške jer je teretio optuženog da je prao novac stečen krivičnim djelom prije nego što je to djelo izvršeno.

Takođe, pravnosnažnom presudom druge države utvrđeno je da optuženi nije stekao nikakvu korist izvršenjem krivičnog djela, ali je tužilac tvrdio da je ipak prao novac stečen upravo tim djelom, pozivajući se na tu presudu.

Nema veze što je zastarilo

Specijalni državni tužilac **Mira Samardžić** podigla je optužnicu za teži oblik krivičnog djela pranja novca, iako se radilo o lakšem obliku. Tek nakon dvije godine suđenja ispravila je tu grešku u optužnici, ali je optužba odbijena zbog zastarjelosti krivičnog gonjenja. [146]

Mira Samardžić je bila zamjenik Specijalnog tužioca, ali je 2015. godine izabrana na funkciju Specijalnog tužioca.

Kopija sveske ili službena isprava

U predmetu Višeg suda u Podgorici [147] 26 policajaca oslobođeni su optužbe za zloupotrebu službenog položaja i falsifikovanje isprave. Sud je utvrdio da je tužilac pogrešno sačinio optužnicu jer je kao službenu ispravu označio kopiju interne evidencije, što po zakonu ne može biti službena isprava. Tako su optuženi policajci u ovom postupku oslobođeni zbog propusta optužbe. [148]

Tužilac je kao dokaz i kao službenu ispravu sudu dostavio običnu kopiju sveske koju su optuženi policijsaci interno vodili. Osim toga što nije bila u pitanju službena isprava, tužilac čak nije imao ni original ili ovjerene kopije te sveske.

U ovom predmetu je postupao **Dražen Burić**, kao zamjenik Specijalnog tužioca. Međutim, i on je 2015. godine izabran na višu funkciju, pa sada obavlja funkciju Specijalnog tužioca.

[145] Detaljnije u Studiji slučaja 5: Prao novac prije nego što ga (ni)je stekao

[146] Detaljnije u Studiji slučaja 6: Zastarjelost zbog greške u optužnici

[147] K.br.131/05 od 17.04.2013. godine, sudije Valentina Pavličić, Miroslav Bašović i Dragica Vuković

[148] Detaljnije u Studiji slučaja 3: Kapaciteti tužilaštva: Umiju kad hoće

5.2. Odgovornost sudija

Ni jedan sudija nije disciplinski odgovarao zbog propusta u potvrđivanju optužnica za radnje koje ne predstavljaju krivična djela, iako je to dovelo do oslobođajućih presuda i zabrane ponovnog suđenja u mnogim važnim slučajevima.

Prema podacima sa sajta Sudskog savjeta od 2013. godine do 2015. godine šest sudija je disciplinski odgovaralo zbog kršenja zakonskih rokova u zakazivanju ročišta ili izradi presude i zbog neprimjerenog odnosa prema učesniku u postupku. Od donošenja novog zakona 2015. godine jedan sudija je disciplinski odgovarao zbog kršenja zakonskog roka za izradu presude.

Međutim, osim ovih disciplinskih prekršaja Zakon o Sudskom savjetu i sudijama propisuje još jedanaest težih disciplinskih prekršaja, pet lakših disciplinskih prekršaja i dva najteža disciplinska prekršaja. [149]

Između ostalog, zakon propisuje da je sudija počinio kao teži disciplinski prekršaj ako bez opravdanog razloga odgovlači postupak ili ne uzima predmet u rad, uslijed čega nastupi **zastarjelost** krivičnog gonjenja ili zastarjelost izvršenja krivičnih sankcija za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje jedne godine.

Ni jedan sudija nije disciplinski odgovarao zbog zastare krivičnog gonjenja.

Prijedlog za utvrđivanje disciplinske odgovornosti sudije mogu podnijeti predsjednik suda, predsjednik neposredno višeg suda i predsjednik Vrhovnog suda ili Komisija za praćenje primjene Etičkog kodeksa sudija. [150]

[149] Član 108. Zakona o Sudskom savjetu i sudijama
[150] Član 110. Zakona o Sudskom savjetu i sudijama

Studija slučaja 11: Potvrđivanje nezakonitih optužnica

Zahvaljujući propustima Višeg suda u Bijelom Polju koji je potvrđivao nezakonite optužnice, u najznačajnijim postupcima koji su vođeni za krivično djelo pranje novca su donijete oslobođajuće presude.

Sudije tog suda su potvrdile optužnice u kojima je tužilaštvo na teret optuženima stavilo radnje koje nisu krivična djela, a nije dostavilo dokaze da novac potiče iz krivičnog krivičnog djela. Zbog tih grešaka optuženima više ne može biti suđeno za ta krivična djela.

U pravosnažnim presudama nema podataka o imenima sudija iz vanraspravnih vijeća koja vrše kontrolu i potvrđivanje optužnice.

Zakonski okvir

Zakonik o krivičnom postupku propisuje da se, nakon podizanja, optužnica dostavlja суду radi kontrole i potvrđivanja, a суд zakazuje ročište radi njenog ispitivanja, kao i ocjene zakonitosti i opravdanosti.

U slučaju da optužnica sadrži nedostatke u pogledu sadržine ili u samom postupku ili je potrebno bolje razjašnjenje stanja stvari da bi se ispitala njena opravdanost, суд će je **vratiti tužiocu da otkloni zapažene nedostatke, dopuni ili sproveđe istragu.**

Tužilac je dužan da, u roku od tri dana od dana kad mu je saopštena odluka suda, podnese ispravljenu optužnicu ili da u roku od dva mjeseca dopuni ili provede istragu. [151]

Kada u postupku kontrole optužnice utvrdi da djelo koje je predmet optužbe **nije krivično djelo ili da nema dovoljno dokaza** da je okrivljeni osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe, суд mora **obustaviti krivični postupak.** [152]

[151] Član 293. Zakonika o krivičnom postupku
[152] Član 294. stav 1. tačka 1. Zakonika o krivičnom postupku

Slučaj Šarića

Apelacioni i Vrhovni sud Crne Gore u postupku protiv Duška Šarića i Jovice Lončara utvrdili su da navodi optužnice ukazuju samo na sumnju, odnosno samo predstavljaju **indicije**, da je novac pribavljen krivičnim djelom.

Ti sudovi su takođe utvrdili da je optuženima stavljeno na teret:

- krivično djelo koje nije bilo propisano u vrijeme izvršenja,
- radnja koja ne predstavlja krivično djelo, dok se
- tužilac nije bavio utvrđivanjem porijekla novca, niti je u optužnici naveo dokaze za krivično djelo pranja novca.

Optužnicu zasnovanu na indicijama Viši sud u Bijelom Polju nije smio da potvrdi, već je u postupku kontrole morao obustaviti postupak jer nema dovoljno dokaza da su okriviljeni osnovano sumnjivi za djelo koje je predmet optužbe. Tako bi bilo omogućeno da se ovim licima sudi za ovo krivično djelo u drugom postupku ako bi tužilaštvo pribavilo dokaze.

Slučaj Kalića

Optuženima u slučaju Kalića stavljeno je na teret krivično djelo pranje novca, ali tužilaštvo u optužnici nije navelo ni jedan dokaz koji bi novac na ličnim ili na računima kompanija u vlasništvu optuženih, povezao sa krivičnim djelom.

Takođe, u jednom dijelu optužnice optuženima je stavljeno na teret i prenošenje novca sa jednog na drugi račun što je sud kasnije utvrdio da samo po sebi nije krivično djelo.

Ni ovu optužnicu Viši sud u Bijelom Polju nije smio da potvrdi, već je u postupku kontrole morao obustaviti postupak jer nije bilo dokaza da su okriviljeni osnovano sumnjivi za djelo koje je predmet optužbe i jednim dijelom predmet optužbe je bilo djelo koje po zakonu nije krivično djelo. Tako bi bilo omogućeno da se i ovim licima sudi za ovo krivično djelo u drugom postupku ako bi tužilaštvo pribavilo dokaze.

Međutim, sud je potvrdio takvu optužnicu, a ta greška je imala za posljedicu oslobođajuću presudu, naknadu štete optuženima, ali i zabranu ponovnog suđenja za ovo djelo. [153]

Iz objavljenih odluka o disciplinskoj odgovornosti sudija proizilazi da ni jedan sudija nije odgovorao za nezakonito potvrđivanje optužnica.

[153] Studija slučaja 1: Crnogorski krak "Balkanskog ratnika"

6.

ŠTA JE SKRIVENO?

Iako su sva suđenja bila otvorena za javnost, u pravosnažnim presudama su, po pravilu, dati samo inicijali optuženih, svjedoka i vještaka, ali u nekim slučajevima čak i tužioci koji su zastupali optužnike su sakriveni iza inicijala.

U postupcima koji se odnose na pranje novca izbrisani su nazivi firmi i banaka koje su korišćene, pa čak i imena država i sudova gdje su optuženi osuđivani.

Brisani su brojevi ugovora i drugih dokumenata koji su provedeni kao dokazi, a u nekim slučajevima čak i datumi kada su zaključeni. U nekim predmetima iz presuda su izbrisani podaci o iznosima novca za koji je tužilaštvo tvrdilo da je opran, od čega zavisi za koji oblik krivičnog djela se optuženi terete.

Iz svih pravosnažnih presuda koje se odnose na pranje novca su uklonjeni podaci o imenima optuženih, vještaka, branilaca i svih drugih lica. Međutim, iz nekih presuda su uklonjeni čak i podaci o:

- imenima državnih tužilaca koji su zastupali optužnicu,
- iznosima novca koji su oprani,
- nazivi firmi i banaka korišćenih za pranje novca,
- brojevima i datumima dokumenata koji su provedeni kao dokazi,
- imenima sudova koji su optužene prethodno osudili i države gdje su osuđeni.

Iz nekih presuda su izbrisani podaci **o iznosu novca** za koji je tužilaštvo tvrdilo da je opran, što je bitno obilježje bića krivičnog djela pranje novca od koga zavisi i koja će kvalifikacija optuženom biti stavljena na teret. Odnosno, od toga zavisi da li se optuženi tereti za lakši ili neki od težih oblika krivičnog djela, koja kazna je zaprijećena i kada nastupa zastarjelost krivičnog gonjenja.

Izbrisano ime Specijalnog tužioca

Izbrisani iznosi novca

Viši sud u Bijelom Polju, Specijalizovano odjeljenje za suđenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, sastavljenim u vijeću od sudije Vidomira Boškovića kao predsjednika vijeća, stalnih sudija Gorice Đalović i Šefkije Deševića, kao članova vijeća, uz učešće namještenika suda Mirjane Gačević, kao zapisničara, u krivičnom predmetu optuženih M. K., S. K. i A. K., zbog produženog krivičnog djela pranje novca iz čl. 268 st. 4 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore u vezi čl. 49 st. 1 Krivičnog zakonika Crne Gore kao saizvršioci, u postupku po optužnici Vrhovnog državnog tužilaštva – Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina Bijelo Polje Kt-S.br.21/11 od 25.12.2011.godine koja je izmijenjena na pretresu održanom dana 10.09.2014.godine i 21.12.2015.godine, u prisustvu Specijalnog tužioca T. Ž., optuženog M. K. i njegovog branioca K. D. advokata iz B. P., optužene A. K., njenog branioca D. D. advokata iz P., donio je dana 21. decembra 2015.godine, a javno objavio dana 30. decembra 2015.godine,

P R E S U D U

Izvod iz presude u slučaju Kalić

U periodu od 23.08.2004 godine, do 11.07.2008 godine u B., P. i M., sposoban da shvati značaj svojih djela i upravlja svojim postupcima, svjestan zabranjenosti svojih djela i htio njihovo izvršenje, izvršio konverziju i prenos novca i prikrio činjenice o porijeklu novca u iznosu od €, koji je pribavio kriminalnom djelatnošću, trgovinom drogama, pa je tako postupao i u periodu od 11.12.2007 godine do 12.01.2008 godine, organizovanim transportom oko 4 kg.opojne droge kokaina iz R. S., preko H. u D., zajedno sa V.Dj., B. I. i M. M. V. D. H., koji su pravosnažnim presudama Gradskog suda u K. SS ... od 28.04.2009 godine, i SS ... od 17.12.2008 godine, zbog krivičnog djela nezakonito držanje droge iz čl.191 Krivičnog zakonika D. osudjeni na kazne zatvora, dok protiv optuženog S. V. nije sproveden krivični postupak u D. jer se nalazio u bjekstvu i za njime bila raspisana potjemicica, i ovako stečen novac uveo u legalne novčane tokove, na način što je:

-dana 23.08.2004 godine na ime svog oca S.B., kod „E. B.“ AD P., otvorio račun br.... , na koji je istog dana u 4 navrata uplatio gotovinu u iznosu od €, a dana 23.11.2004 godine uplatio €, sa kojim novčanim sredstvima je po punomoći imao pravo raspolaganja, da bi dana 23.05.2006 godine gotovinski podigao novac u iznosu od €,

-dana 23.08.2004 godine na svoje ime, kod „E. B.“ AD P. otvorio račun br.... , na koji je dana 12.01.2005 godine uplatio gotovinu u iznosu od 0 €, 26.07.2005 godine € i 08.12.2006 godine €,

-Dj. L. iz S.-a, dana 26.02.2007 godine je na isti račun optuženog S. V. bez pravnog osnova uplatio iznos od 3.170,00 € a dana 13.03.2007 godine iznos od €, sa kojeg računa je opt.S. V. 26.07.2006 godine, podigao gotovinu u iznosu od € a 30.05.2007 godine iznos od €,

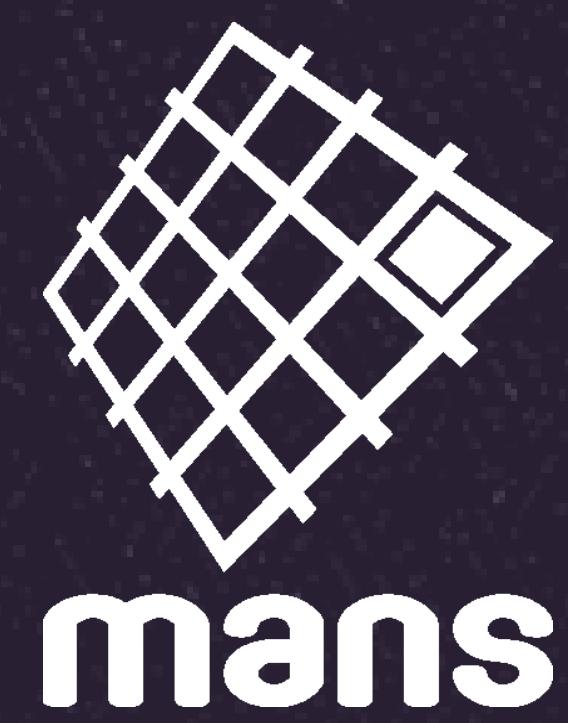
-dok je na osnovu ugovoru o kupovini stana br.... u P. upisan u List nepokretnosti ... KO P. od 199,56 m², za iznos od €, zaključenog dana 30.12.2005 godine, izmedju njegovog oca B. kao kupca i preduzeća "Z." D. P. kao prodavca, za koji je "Z." D. P., neutvrđenog dana, mjeseca i godine uplatio u gotovini iznos od €,

Izvodi iz presude u slučaju Simonović

Izbrisani nazivi firmi i banaka korišćenih za pranje novca

kreditu br.od 17.01.2009.godine zaključen izmedju ... banke i "T." ... R., pročitao i prezentovao ugovor o overdraft kreditu br.od 10.01.2008.godine zaključen izmedju ... banke i "T." ... R., pročitao i prezentovao ugovor o kreditu br.od 20.02.2008.godine zaključen izmedju ... banke i "T." ... R., pročitao i prezentovao ugovor o kreditu br.od 04.06.2007.godine zaključen izmedju ... banke i "T." ... R., pročitao i prezentovao ugovor o hipoteci br.... od 07.12.2006.godine, pročitao i prezentovao ugovor o hipoteci br.... od 23.11.2005.godine, pročitao i prezentovao ugovor o hipoteci br.... od 21.02.2007.godine, pročitao i prezentovao ugovor o hipoteci br.... od 23.11.2005.godine, pročitao i prezentovao ugovor o hipoteci br.... od 23.03.2006. godine, pročitao i prezentovao ugovor o fiducijarnom prenosu prava svojine na nepokretnosti od 19.09.2006.godine zaključen izmedju ... banke i "D.&D.", pročitao i prezenetovao ugovor o overdraft kreditu br.od 21.02.2007.godine zaključen izmedju ... banke i "D.&D." R., pročitao i prezentovao ugovor o kreditu br.od 15.09.2006 godine zaključen izmedju ... banke i "D.&D." ... R., pročitao i prezentovao ugovor o kreditu br.... od 23.08.2006.godine zaključen izmedju ... banke i "D.&D." ... R., pročitao i prezentovao ugovor o revolving kreditu br.od 23.11.2005.godine zaključen izmedju ... banke i "D.&D." ... R., pročitao i prezentovao ugovor o kreditu br.... od 14.12.2005.godine zaključen izmedju ... banke i "D.&D." ... R., sa aneksom ugovora o kratkoročnom kreditu br.od 14.12.2005.godine i aneksom ugovora o kratkoročnom kreditu br.od 14.12.2005.godine, pročitao i prezentovao ugovor o kreditu br.... od 24.10.2005.godine zaključen izmedju ... banke i "D. & D." ... R., pročitao i prezentovao pismeno označeno kao procjena nekretnina dostavljena ... banchi, a odnose se na nekretnine uzete kao zalog za kredit, pročitao i prezentovao izvještaji Poreske uprave koji se odnose na prijave poreza na dobit za pravno lice "T." ... R. za period od 2006 do 2011.godine, pročitao i prezentovao izvještaj Poreske uprave koji se odnose na prijave poreza na dobit za pravno lice "D.&D." ... R. za period od 2006 do 2011.godine, pročitao i prezentovao izvještaji Poreske uprave koji se odnose na prijave poreza na dobit za pravno lice "M.P." ... R. za period od 2006 do

Izvod iz presude u slučaju Kalić

www.mans.co.me/pravosudje/

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora
www.mans.co.me